

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารระหว่างมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกำลังทวีความสำคัญเพิ่มขึ้นเรื่อยๆทำให้เกิดการศึกษาค้นคว้าในสาขาวิชาต่างๆ เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนต้องใช้ภาษาเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่ทำให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้ ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับภาษาไทยว่า (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540 : 170)

ภาษาไทยเป็นวัฒนธรรมอันสำคัญยิ่งของชาติไทย เป็นเครื่องแสดงความเป็นชาติอันมั่นคงและสำคัญยิ่ง ภาษาเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของชาติภาษาทั้งหลายเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งของมนุษย์คือเป็นทางสำหรับแสดงความคิดเห็นอย่างหนึ่ง ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องรักษาไว้ให้ดี ประเทศไทยมีภาษาของเราเองซึ่งต้องหวงแหน เราโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาลจึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้

ภาษา คือ เครื่องมือสื่อสารระหว่างมนุษย์ซึ่งอาศัยเสียงเป็นสำคัญ ภาษาจะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 2 ประการคือ

1. เสียงพูดที่นึกไว้แล้วพูดออกมา
2. ความหมายซึ่งผู้พูดและผู้ฟังหรือผู้ได้ยินแล้วเข้าใจรับรู้ตรงกันคือฟังออกและผู้ฟังต้องตอบได้ด้วย (คณะอนุกรรมการจัดพิมพ์เอกสารเนื่องในวาระครบ 100 ปี พระยาอนุমানราชชน, 2532 :18) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนิสา สักดิ์เดชยนต์ และคณะ (2526 : 3) ได้กล่าวว่า เสียงในภาษามีความสำคัญ การออกเสียงของผู้ที่พูดภาษาใดภาษาหนึ่งเราจะรู้ได้ว่าเขาเป็นคนชาตินั้นภาษานั้นหรือไม่ก็ให้ฟังสำเนียงการออกเสียงของเขาดังคำพังเพยที่ว่า “สำเนียงส่อภาษา กิริยาส่อสกุล” ตามแนวคิดทางจิตวิทยา คำว่า ภาษา หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นเพื่อสื่อความหมาย หรือเพื่อแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นทั้งมวลและรวมถึงวิธีการทุกอย่างที่ใช้ติดต่อสื่อความหมาย ทั้งการพูด การเขียน การทำท่าทางประกอบ การแสดงสีหน้า การแสดงภาษาใบ้ เป็นต้น นอกจากนี้ การเรียนรู้ภาษาของเด็กจะมีลักษณะสร้างสรรค์เป็น

พฤติกรรมที่ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคม เกิดความอบอุ่นมั่นคง เกิดการเรียนรู้ เกิดแนวคิด ตลอดจนความรู้สึก และเจตคติต่างๆ สามารถปรับตัวให้อยู่ในสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งสอดคล้องกับ คำกล่าวของศรียา นิยมธรรม (2519 :1-2) และอรุณี เหลืองหิรัญ (2533 : 11) ที่กล่าวไว้ว่า ภาษา เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก ตลอดจน ประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจ โดยใช้การติดต่อพบปะและใช้สัญลักษณ์แทนความคิด เพื่อ สร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติไทย วิชาภาษาไทยจึงเป็นวิชาที่สำคัญที่สุดสำหรับเด็กไทย ซึ่งจะต้องเอาใจใส่ฝึกฝนให้สามารถใช้ได้ถูกต้อง และคล่องแคล่ว ภาษาไทยนอกจากจะใช้ติดต่อ สื่อสารแล้วยังต้องใช้ภาษาไทยในการเรียนวิชาอื่นๆ อีก (ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์, 2516 : 47)

ภาษาไทยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็น การศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตนเองได้ในอนาคตและเป็นเครื่องมือ ในการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ ต่อไป ทั้งในส่วนที่เป็นจุดมุ่งหมาย แนวนโยบายการศึกษาของรัฐ และ ระบบการศึกษา ซึ่งมีใจความสรุปได้ว่า รัฐต้องจัดการศึกษาให้ประชาชนชาวไทย มีความรู้ ความสามารถในอันที่จะใช้ภาษาไทยติดต่อสื่อสารทำความเข้าใจ และเน้นการใช้ภาษาไทยได้อย่าง ถูกต้องหรือคงสภาพอ่านออกเขียนได้ตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 4 - 8)

การอ่านออกเสียง ถือว่าเป็นทักษะที่สำคัญอย่างหนึ่งในการฝึกฝนให้กับนักเรียน เนื่อง จากการอ่านออกเสียง การเปล่งเสียงตามตัวอักษรอย่างถูกต้องชัดเจนตามหลักภาษา มีจังหวะ วรรณคดีเหมาะสมกับข้อความที่อ่านและให้มีระดับเสียงที่ดังพอสมควร ทำให้ผู้ฟังและผู้อ่าน เข้าใจเรื่องราวได้ถูกต้องนอกจากนั้นทักษะการอ่านออกเสียงยังมีผลต่อการดำรงชีวิตในสังคม ปัจจุบันด้วย ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสารเพื่อกิจธุระ การประกอบอาชีพ การแสวงหาความรู้ ความเพลิดเพลิน หรือเป็นเครื่องมือในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ต้องอาศัยการอ่านออกเสียง ทั้งสิ้นจึงกล่าวได้ว่าแทบจะไม่มีกิจกรรมใดในชีวิตประจำวันของคนเราที่ไม่อาศัยการอ่านออกเสียง เข้าช่วย (Tinker, 1968 : 1) ก่อนที่จะพูดได้คล่องเราต้องเริ่มจากการฝึกออกเสียงก่อน ซึ่งกล่าวได้ว่า การฝึกออกเสียงมีความสำคัญ เพราะเป็นพื้นฐานของการพูดและการออกเสียง (กรมวิชาการ, 2528 : 9) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2521 : 22) และ ประเทิน มหาจันทร์ (2523 : 207) ที่กล่าวไว้ว่า การอ่านออกเสียง เป็นประเภทหนึ่งของการอ่าน ที่ ครูฝึกให้นักเรียนเรียนเป็นอันดับแรก การอ่านในระยะเริ่มแรกนี้การอ่านออกเสียงนับว่าเป็นสิ่ง จำเป็น และเด็กก็นิยมอ่านออกเสียงเพราะเป็นการแสดงให้เห็นว่าตนมีความก้าวหน้าในการอ่าน เด็กจะได้ รับการเสริมแรงและได้รับความพอใจในส่วนตัวของเด็กด้วย การอ่านออกเสียงจำเป็น

สำหรับชั้นประถม เพราะเป็นการเริ่มต้นของการอ่าน การให้นักเรียนอ่านออกเสียงให้ได้ยินนั้น ครูจะรู้ว่านักเรียนอ่านผิดหรืออ่านถูกถ้านักเรียนออกเสียงผิดก็จะได้แก้ไขได้เพราะเมื่อนักเรียนเรียนแล้วควรจะสามารถจำได้ ถ้านักเรียนอ่านผิดแล้วไม่มีใครบอกนักเรียนจะจำในสิ่งที่ผิดไปซึ่งจะส่งผลเสียต่อการอ่านออกเสียงในภายภาคหน้าได้ การสอนอ่านออกเสียงนั้นครูจะเน้นความสำคัญของเสียงอ่านค่อนข้างจะมากกว่าความหมายของคำ การสอนอ่านออกเสียงควรจัดสภาพการฝึกให้เหมาะสมเพราะการฝึกอ่านออกเสียงเป็นการเชื่อมโยงรูปคำกับเสียงให้ถูกต้อง (Heilman, 1961 : 145)

ปัจจุบันการใช้ภาษาไทยยังมีปัญหา ดังที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (กรมวิชาการ, 2529 : 12) ทรงมีพระดำรัสว่า “สภาพการเรียนการสอนภาษาไทยยังมีปัญหา คือ นักเรียนมีความรู้ความสามารถและทักษะในการเข้าใจและใช้ภาษาไม่พอ จึงเป็นการสมควรที่จะคิดหาวิธีอธิบายวิชาภาษาไทยให้เข้าใจง่ายและน่าสนใจ”

การใช้ภาษาไทยแต่ละถิ่นต่างมีสำเนียงอันเป็นของตนเอง โดยเฉพาะภาษาถิ่นแต่ละถิ่นล้วนเป็นปัญหาในการสอนภาษาไทยในโรงเรียนทั้งนั้น เว้นแต่ภาษาถิ่นกลาง เกือบจะไม่มีปัญหาเลย ทั้งนี้เพราะภาษาที่บ้านกับภาษาทางโรงเรียนเป็นภาษาเดียวกัน ส่วนภาษาถิ่นเหนือ ภาษาถิ่นใต้ และภาษาอีสาน โรงเรียนกับบ้านเป็นคนละภาษา ด้วยเหตุนี้จึงเกิดปัญหา เกิดความยุ่งยากในการสอนของครูแต่ละภาค เพราะภาษาไทยเป็นภาษาที่ยากในการออกเสียงโดยเฉพาะสำหรับประชากรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี นราธิวาส และยะลา มีประชากรจำนวน 1,962,947 คน นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 78.79 นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 18.03 และศาสนาอื่นๆ ร้อยละ 3.18 โดยสภาพทางภูมิศาสตร์จังหวัดยะลาเป็นจังหวัดที่อยู่ทางภาคใต้สุดของประเทศไทย มีเส้นทางติดต่อกับประเทศมาเลเซีย (สำนักงานศึกษาธิการเขตการศึกษา 2, 2545 : 15-23)

ดังนั้นขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมและภาษาแตกต่างกันไปจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยโดยมีลักษณะคล้ายคลึงกับขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศมาเลเซียและพูดภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน (ภาษาในตระกูลแอสโตรนีเซียน Austronesian) โดยการดำรงชีวิตของประชากรส่วนใหญ่ในแถบนี้จะผูกพันผสมผสานกันระหว่างขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นกับหลักธรรมและข้อบังคับของศาสนาอิสลาม (Daranee, 1985 : 29) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สุวรรณ กุสุจริตและคณะ (2534 : 122) ที่กล่าวไว้ว่าการใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวันได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษและจากการติดต่อสัมพันธ์กับมุสลิมชาวมาเลเซีย ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกัน ปัจจุบันชาวไทยมุสลิมสามารถพูดภาษาไทยได้มากกว่า 50% แต่ในขณะเดียวกันชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ก็ยังนิยมพูดภาษามลายูท้องถิ่นอยู่เช่นเดิม เนื่องจากการใช้

ภาษาไทยของชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่อาศัยและนับถือศาสนาอิสลามทำให้ใช้ภาษามลายูถิ่นในการติดต่อสื่อสารกันเป็นประจำ เมื่อเด็กเข้าสู่วัยเรียนทางโรงเรียนจะสอนภาษาที่คนส่วนใหญ่ของประเทศไทยใช้ซึ่งเป็นภาษาไทยกลาง เด็กที่มีภาษาใดภาษาหนึ่งเป็นภาษาแม่แล้วเมื่อมาเรียนภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาแม่ ภาษานั้นก็จะกลายเป็นภาษาที่สอง ในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยประชาชนส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่งและใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองในชีวิตประจำวัน ด้วยเหตุนี้ทำให้มีความแตกต่างกันทางโครงสร้างรวมทั้งระบบเสียงของภาษามลายูถิ่นกับภาษาไทยกลางสำหรับนักเรียนที่ใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่แล้วเรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองจึงเรียนภาษาไทยได้ไม่เร็วนัก ดังที่เซอร์ลอค (Hurlock, 1964 : 242) ได้กล่าวไว้ว่า เด็กที่ใช้ภาษาเฉพาะกับครอบครัวมากๆ ทำให้ภาษานั้นเป็นภาษาเด่นของเด็ก เมื่อต้องไปเรียนภาษาใหม่เป็นภาษาที่สองที่โรงเรียนเด็กจะเรียนได้ช้าเพราะการรบกวนของภาษาแรก ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของเจอร์ซิลด์ (Jersild, 1968 : 429) ที่ได้อธิบายว่าเด็กที่ใช้สองภาษาอาจเข้าใจได้ทั้งสองภาษาแต่จะเขียนได้ดีเพียงภาษาเดียวหรือเข้าใจดีทั้งสองภาษาแต่พูดได้ดีเพียงภาษาเดียว เด็กที่ต้องเรียนสองภาษาพร้อมกันจะเรียนได้ช้ากว่าผู้ที่เรียนภาษาเดียว ปัญหานี้เองที่ก่อให้เกิดปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร ดังที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 23 ไว้ว่า รัฐจะต้องจัดการศึกษาให้ประชาชนมีความรู้ด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง แต่เด็กไทยมุสลิมเหล่านั้นจะพูดภาษามลายูเป็นภาษาแม่ เพราะความเคยชินกับภาษาแม่ที่เคยพูดเคยใช้อยู่เสมอจนเป็นนิสัยนี้ ทำให้เกิดปัญหาขึ้นเมื่อเรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองในโรงเรียน ทั้งนี้เพราะเด็กไทยมุสลิมอาจนำเอาระบบทางภาษามลายูบางประการไปใช้ในภาษาไทย ทำให้การเรียนภาษาไทยเป็นไปอย่างยากลำบาก ปัญหาในการเรียนภาษาไทยนี้อาจส่งผลไปถึงการเรียนวิชาอื่นๆ อีกด้วย โดยทำให้นักเรียนเหล่านั้นเรียนช้า และไม่เข้าใจเท่าที่ควร เพราะการเรียนการสอนวิชาอื่นๆ ก็ต้องใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือทางการสื่อสาร

จากรายงานผลการประเมินคุณภาพเด็กในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ประจำปีการศึกษา 2543 ของจังหวัดยะลาในส่วนของวิชาภาษาไทย (คณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดยะลา, 2543: 39) พบว่าการวินิจฉัยข้อบกพร่องในสมรรถภาพการอ่านออกเสียงซึ่งพิจารณาจากความสามารถ 4 ด้าน คือการอ่านถูกต้องตามอักขรวิธี อ่านคล่อง การเว้นวรรคตอนและการปฏิบัติตนในการอ่าน พบว่านักเรียนบกพร่องในการอ่านคล่องมากที่สุด กล่าวคือ คะแนนเฉลี่ยสมรรถภาพการอ่านออกเสียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นร้อยละ 59.32 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 43.83 รองลงมาคือการอ่านถูกต้องตามอักขรวิธี การเว้นวรรคตอนและการปฏิบัติตนในการอ่าน แสดงให้เห็นถึงความบกพร่องทางด้านการใช้ภาษาในการออกเสียง คุณภาพของเด็ก

นักเรียนในระดับประถมศึกษาในจังหวัดยะลามีความแตกต่างกันมากระหว่างโรงเรียนในเมืองกับโรงเรียนชนบท นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างทางโครงสร้างของภาษาอันได้แก่ภาษามลายูถิ่นและภาษาไทยอีกด้วย ซึ่งพบว่าทักษะด้านการใช้ภาษาของเด็กสองภาษามักมีปัญหาด้านการออกเสียงทั้งหน่วยเสียงพยัญชนะสะกด และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ เช่น

เสียงพยัญชนะสะกด มักจะมีปัญหาหลายๆ ในเด็กประถมศึกษา เพราะภาษามลายูถิ่นไม่มีเสียงตัวสะกดเลย จึงเพี้ยนกันระหว่างตัวสะกดในแม่ กง กน กค กก กบ และกม

แม่กง	คำว่า	แข็งแรง	ออกเสียงเป็น	แแข็งแรน
แม่กน	คำว่า	เรียน	ออกเสียงเป็น	เรียง
แม่กค	คำว่า	เปิด	ออกเสียงเป็น	เป๊ะ
แม่กก	คำว่า	นก	ออกเสียงเป็น	โน๊ะ
แม่กบ	คำว่า	เจ็บ	ออกเสียงเป็น	เจ็ด
แม่กม	คำว่า	ผม	ออกเสียงเป็น	ผน หรือ ผง

จากประสบการณ์การสอนของผู้วิจัยพบว่า นักเรียนที่พูดภาษามลายูถิ่นส่วนใหญ่พูดและอ่านออกเสียงคำที่มีตัวสะกดในภาษาไทยไม่ชัดและเมื่อเขียนสะกดคำนักเรียนเขียนผิดตามเสียงที่ออกทำให้ความหมายของคำผิดไปด้วย เช่น คำว่า “ร้อน” นักเรียนออกเสียงเป็น “ร้อง” เมื่อเขียนสะกดคำจะเขียนเป็น “ร้อง” แสดงว่านักเรียนเขียนตามเสียงที่ออกซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชิน โปธิอ่อน (2526 : บทคัดย่อ) รุจี สุขเสมอ (2526 : บทคัดย่อ) จรุงรัตน์ กางกัน (2531 : บทคัดย่อ) และ กมลรัตน์ คนองเดช (2538 : บทคัดย่อ) พบว่า การเขียนและสะกดคำผิดมีสาเหตุประการหนึ่งมาจากการเขียนตามเสียงที่ออก ปัญหานี้เกิดขึ้นกับนักเรียนที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองและไม่ได้ใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน เนื่องจากมีภาษามลายูท้องถิ่นเป็นภาษาแม่ การออกเสียงที่ไม่ถูกต้องจึงเป็นเหตุให้การนำคำต่างๆ มาผูกเป็นประโยคของเด็กประถมศึกษามีปัญหามาก เพราะไม่สามารถจะสื่อความหมายให้คนทั่วๆ ไปทราบได้ว่าต้องการอะไร เช่น เด็กต้องการถามคุณครูว่าวันนี้คุณครูสอนไหมครับ เด็กมักพูดว่า “คุณครูครับ คุณครูครับ ผงขออนุญาตถามคุณครูครับว่าวันนี้คุณครูสอนไหมครับ” (คุณครูครับ คุณครูครับ ผงขออนุญาตถามคุณครูครับว่าวันนี้คุณครูสอนไหมครับ) เมื่อครูฟังแล้วไม่เข้าใจ จึงไม่ตอบไปตามที่เด็กถาม ในลักษณะเช่นนี้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กอาจเป็นปัญหาได้และทักษะทางภาษาไทยไม่ว่าจะเป็นด้านการฟัง การพูด การเขียน และการอ่าน จึงมีน้อยสำหรับคนที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง โดยเฉพาะทักษะการอ่านออกเสียง เนื่องจากระบบเสียงของภาษามลายูท้องถิ่นกับภาษาไทยมีความแตกต่างกันแม้ว่ารูปคำต่างๆ จะเขียนไว้อย่างถูกต้อง แต่เด็กที่ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นเป็นภาษาแม่จะ

ออกเสียงอ่านคำภาษาไทยได้ไม่ถูกต้องชัดเจนเหมือนเด็กที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแม่ในระดับชั้นประถมศึกษาทักษะการอ่านออกเสียงเป็นสิ่งจำเป็นเพราะถ้านักเรียนอ่านออกเสียงคำต่างๆ ได้ถูกต้องจะมีประโยชน์ต่อการสื่อความหมายกับผู้อื่น และเป็นประโยชน์ต่อการอ่านในระดับที่สูงขึ้นไปด้วยซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของคุชฌีพร ชานีโรศานต์ (2516 : 7) ที่กล่าวไว้ว่า

ในการออกเสียงไม่ว่าจะเป็นการอ่านหรือการพูดก็ตาม ถ้าออกเสียงผิดพลาดไม่ชัดเจน เป็นประจำแล้ว จะทำให้เสียบุคลิกภาพ ผู้ฟังก็เกิดความรำคาญ ทั้งยังเกิดผลเสียในด้านการสื่อความหมาย อาจทำให้เข้าใจผิดไปได้ เช่น “รัก” กับ “ลัก” มีความหมายต่างกันมาก ถ้าใช้ผิดก็ทำให้เข้าใจผิดได้ ครูจึงควรแก้ไขข้อบกพร่องในการอ่านออกเสียงของเด็ก ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาเพื่อเป็นการขจัดปัญหาตั้งแต่ระยะเริ่มต้นก่อนจะติดเป็นนิสัย และยังเป็นการวางรากฐานการพูดภาษาไทย อันเป็นภาษาประจำชาติให้ถูกต้องด้วย ดังที่ลิขิต ชันอาสา (2514 :13) ได้กล่าวไว้ว่าการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา มุ่งเน้นเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กในระดับชั้นสูงต่อไป แต่ด้วยอิทธิพลของการใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน จึงทำให้พัฒนาการด้านการใช้ภาษาไทยเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ในระดับชั้นที่สูงขึ้นจากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ทราบว่าพัฒนาการด้านภาษาของเด็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่เด็กอาศัยอยู่เป็นประจำสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ที่ว่าพฤติกรรมมนุษย์เป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อมแต่เนื่องจากบุคคลแต่ละคนมีความแตกต่างระหว่างบุคคลอีกทั้งสิ่งแวดล้อมของบุคคลก็ไม่เหมือนกันจึงส่งผลให้พฤติกรรมของมนุษย์แตกต่างกัน (Bandura, 1977:9-10 อ้างถึงในสุจิตร์ ศรีประสิทธิ์, 2534 : 5)

ผู้วิจัยจึงคิดว่าน่าจะมีการค้นคว้าวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อช่วยให้นักเรียนในภูมิภาคนี้มีความสามารถในการเรียนรู้ได้เท่าเทียมกับนักเรียนในภูมิภาคอื่นๆของประเทศ ซึ่งเป็นหน้าที่ของนักจิตวิทยาการศึกษาโดยตรงในการที่จะแก้ปัญหาเพราะนักจิตวิทยาการศึกษารู้ว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างไร เกิดขึ้นที่ไหน และจะทำให้เกิดได้อย่างไร (ไสว เลี่ยมแก้ว 2528 : 12)

จากการศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) และการเรียนรู้ตามโครงสร้างความคิดและพัฒนาการของความสามารถทางสมองในขั้นนี้เด็กจะมีอายุประมาณ 7-11 ปี เด็กสามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นรูปธรรมได้ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2541 : 55-57) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าการฝึกอ่านออกเสียงในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งมีอายุประมาณ 10-11 ปี เมื่อเด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองในชีวิตประจำวัน เด็กเกิดการเรียนรู้ทางด้านภาษาสามารถเปลี่ยนแปลงได้หากจัดให้มีการปฏิสัมพันธ์(Interact)กับสิ่งแวดล้อมในสังคมนรอบๆตัวที่เด็กมีความคุ้นเคยและใช้เทคนิควิธีที่เหมาะสมกับวัยที่สามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นรูปธรรมวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมหรือปรับปรุงการใช้ภาษาไทยของเด็กได้คือ เทคนิค

การทำตามตัวแบบหรือเทคนิคที่ครูควรวอธิบายไปด้วยคล้ายๆครูกคิดออกมาดั่งๆ (Think aloud) เพราะเด็กประถมศึกษาเป็นวัยที่กำลังเลียนแบบและเข้าใจในสิ่งที่เป็นรูปธรรมซึ่งกระทำได้โดยนำเอาลักษณะหนึ่งของการเรียนรู้ของมนุษย์มาประยุกต์ ใช้

ส่วนใหญ่พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 2 ลักษณะคือ

1. บุคคลเรียนรู้จากการมีประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง การเรียนรู้ลักษณะเช่นนี้บุคคลจะรวบรวมประสบการณ์ต่างๆ ไว้เป็นข้อมูลเพื่อตัดสินใจในการแสดงพฤติกรรมเมื่อมีสิ่งเร้าที่มากระตุ้นมีลักษณะคล้ายคลึงกับสิ่งเร้าที่บุคคลเคยประสบมาแล้วในอดีต

2. บุคคลเรียนรู้จากตัวแบบเป็นการเรียนรู้ที่บุคคลสังเกตจากพฤติกรรมของตัวแบบ ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลในครอบครัว ในสังคม โดยเฉพาะทางสื่อมวลชน แนวโน้มการลอกเลียนแบบจะเกิดขึ้นสูงเมื่อเห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมบางอย่างแล้วได้รับการเสริมแรงในขณะเดียวกันถ้าตัวแบบแสดงพฤติกรรมบางอย่างแล้วได้รับผลกรรมไม่พึงพอใจบุคคลก็จะไม่ลอกเลียนแบบพฤติกรรมนั้น (Bandura, 1977 : 17-22 and Maccoby, 1980 : 336 อ้างถึงใน คาราวรรณ ต๊ะบิณฑา, 2528 : 1) ดังนั้นการให้ตัวแบบที่เหมาะสมและเน้นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแบบกับผู้เลียนแบบ ย่อมทำให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมกับเด็กได้ตัวแบบที่มีลักษณะสถานภาพทางสังคมสูง เป็นคนเด่น มีเกียรติยศชื่อเสียงโด่งดัง เป็นที่ยอมรับของคนโดยทั่วไปมีความสามารถ ความชำนาญพิเศษเฉพาะด้าน ตัวแบบที่มีลักษณะเหล่านี้จะมีอิทธิพลมาก และพบว่าผู้สังเกตจะเลียนแบบพฤติกรรมจากตัวแบบที่มีลักษณะอบอุ่น ใจดี มากกว่าที่มีลักษณะตรงกันข้าม (อังฉรา ธรรมภรณ์, 2531 : 92-94) นอกจากนี้บันดูรา (Bandura, 1977 : 41-45) ได้สรุปถึงอิทธิพลจากการสังเกตของตัวแบบดังนี้

1. การสร้างพฤติกรรมใหม่
2. การสร้างกฎเกณฑ์หรือหลักการใหม่
3. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
4. การยับยั้งการกระทำหรือการลดพฤติกรรมที่จัดกระทำ
5. การส่งเสริมการกระทำ
6. ด้านอารมณ์ส่งผลต่อผู้สังเกตให้รุนแรงเพิ่มขึ้น
7. การเอื้ออำนวยให้เกิดการกระทำตามตัวแบบ

จอห์น ดีวอี้ (Jom Dewey) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการเลียนแบบก็คือบุคคลได้เห็นผลจากการกระทำที่เกิดขึ้นกับตัวแบบจะช่วยชี้้นำการกระทำของเขาได้โดยบุคคลมีโอกาสรกระทำด้วยตนเอง "Learning by Doing" (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2541 : 295) ซึ่งสอดคล้อง

กับคำกล่าวของมาร์ลัต (Marlatt, 1975 : 177) ที่กล่าวว่า iva การเลียนแบบคือกระบวนการเรียนรู้ซึ่งเกิดขึ้นได้โดยการสังเกตพฤติกรรมของคนหรือกลุ่ม โดยมีแม่แบบเป็นสิ่งเร้าให้ผู้สังเกตมีความคิดหรือพฤติกรรมเปลี่ยนไปตามลักษณะของแม่แบบที่ได้สังเกต

นอกจากนี้การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการเลียนแบบ ผู้สังเกตจะต้องมีแรงจูงใจในการเลียนแบบสูงยิ่งขึ้น ถ้าหากตัวแบบได้รับการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้สังเกตมีพฤติกรรมที่ต้องการเพิ่มมากขึ้น เพราะคิดว่เมื่อตนเองมีพฤติกรรมเหมือนกับตัวแบบก็คงได้รับการเสริมแรงเช่นเดียวกับตัวแบบ ผลจากการศึกษาของกรรณิการ์ สิทธิศักดิ์ (2522 : 46-51) ได้ศึกษาผลของตัวแบบและการเสริมแรงที่มีต่อพฤติกรรมการเลียนแบบของเด็กอนุบาลปีที่ 2 ที่จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ตัวแบบและวิธีการเสริมแรงมีผลต่อการเลียนแบบของเด็กแตกต่างกัน

ดังนั้นการเลียนแบบจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลทางด้านต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการฝึกการเสริมสร้างพฤติกรรมใหม่ของเด็ก ได้แก่ การเรียนรู้ทางสังคม เช่น การสามัคคี การทำงานกลุ่ม การปรับพฤติกรรม การแบ่งปัน เป็นต้น รวมทั้งการนำมาเสริมสร้างพฤติกรรมทางด้านการเรียนการสอน เช่น พฤติกรรมการอ่าน พฤติกรรมการกล้าแสดงออก พฤติกรรมการพูด พฤติกรรมการใช้ถ้อยคำ เป็นต้น ซึ่งสามารถทำได้ด้วยการจัดสถานการณ์ให้เกิดการเรียนรู้ โดยมีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเป็นตัวแบบ (Model) แสดงพฤติกรรมอย่างเหมาะสม ซึ่งแสดงถึงการปะทะสัมพันธ์ระหว่างตัวแบบกับสิ่งเร้า และให้ตัวแบบได้รับแรงเสริมทางบวกจากการแสดงพฤติกรรมนั้นๆ กลวิธีที่ใช้ตัวแบบสามารถใช้ตัวแบบที่มีชีวิต (Live Model) หรือตัวแบบสัญลักษณ์ (Symbolic Model) ก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของเสริญ พิศาลวชิรินทร์ (2531 : 14) ได้สรุปไว้ว่า เด็กที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง การเรียนรู้ภาษาผู้เรียนจะต้องใช้ระบบเสียง คำ ไวยากรณ์ ของภาษาที่หนึ่งมาไว้แทนเสียง คำ ไวยากรณ์ของภาษาที่สองโดยการเลียนทักษะการฟังและพูดก่อนที่จะเรียนอ่านและเขียน และใช้วิธีฝึกทั้งการเลียนแบบและฝึกด้วยตนเอง ดังนั้นผู้ที่จะเกิดการเรียนรู้ด้านภาษาให้ได้ดีจะต้องเป็นบุคคลที่มีการพัฒนาตนเองในเรื่องการเป็นนักร้อง และเป็นผู้พูดมาก่อนโดยการสังเกตการใช้ภาษาของบุคคลอื่นการเรียนรู้ภาษาของเด็กโดยการสังเกตจากตัวแบบสามารถทำได้โดยการจัดสถานการณ์การเรียนรู้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ในระดับประถมที่มุ่งเน้นให้เกิดทักษะ ฟัง พูด อ่าน เขียน กิจกรรมเพื่อเตรียมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้านภาษา เช่น ฝึกการฟังและเลียนแบบเสียงต่างๆ ที่คุ้นเคย ไม่คุ้นเคย ฟังเทป คุวีดีโอ และทนายเสียงที่ได้ยินฝึกการใช้ปาก ลิ้น ฝึกการใช้สายตา มือโดยให้เด็กเล่นกับเส้นสีและวาดภาพต่างๆ (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532 : 21-23) ซึ่งยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์

(2528 : 3) ได้เสนอแนะกิจกรรมการสอนพูดสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางภาษา สรุปได้ว่า ครูจะต้องฝึกการออกเสียงโดยให้เด็กพูดเป็นคำตามเสียงครูพร้อมกับให้คู่มือของรูปภาพ และแสดงท่าทางประกอบ ฝึกพูดออกเสียงเป็นคำๆ เป็นประโยคสั้นๆ ฝึกการเล่าประสบการณ์ และฝึกมารยาทในการพูด

สภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนชนบทส่วนใหญ่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นักเรียนจะอ่านหนังสือไม่ค่อยได้ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มประสบการณ์ต่ำ เด็กไม่สามารถจับใจความจากเรื่องที่อ่านได้ทำให้เด็กไม่ชอบการอ่าน อ่านได้ช้า ไม่มีนิสัยรักการอ่าน (จิราพร วัฒนวิทย์กิจ, 2535: 49) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของไพศาล หวังพานิช (2526 : 89) ที่กล่าวไว้ว่า ความสามารถทางด้าน การออกเสียงมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วย เพราะการเรียนการสอนวิชาอื่นๆ ก็ต้องใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือทางการสื่อสาร ความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนการสอนเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมจากตัวแบบที่เป็นครูหรือจากการสอนโดยใช้สื่อเพื่อดึงดูดความสนใจเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของสิทธิโชค วรานุสันติกุล, 2514 :64) ที่กล่าวไว้ว่า การฟัง และการพูด เป็นทักษะที่ทุกคนได้ฝึกโดยธรรมชาติมาแล้ว ตั้งแต่เริ่มเรียนรู้ภาษา ส่วนการอ่านและการเขียนเป็นสิ่งที่จะต้องเรียนและสอนอย่างถูกวิธี โดยเฉพาะการอ่านออกเสียงมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก อาจกล่าวได้ว่า การอ่านออกเสียงเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่นักเรียนใช้สำหรับเรียนเรื่องราวต่างๆ รอบตัว ผลการเรียนวิชาต่างๆ ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการอ่านออกเสียง เพราะนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จะมีความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาไทยดีกว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

ด้วยเหตุนี้ ในสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันยังมีนักเรียนประถมศึกษาที่มีปัญหาทางการออกเสียง จำนวนไม่น้อยถูกละเลยและยังไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือใดๆ กล่าวคือนักเรียนดังกล่าวยังเรียนอยู่ในสภาพห้องเรียนต่างๆ ไปสภาพห้องเรียนที่จัดการเรียนการสอนที่ใช้เนื้อหา กิจกรรมและใช้เวลาเหมือนกันโดยไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งจะมีความเหมาะสมกับนักเรียนบางคนหรือบางส่วนเท่านั้นจะไม่เหมาะสมกับนักเรียนทั้งห้อง ซึ่งมีลักษณะต่างกันไป โดยเฉพาะจะไม่เหมาะสมกับนักเรียนที่มีปัญหาทางการออกเสียงบางคนที่มีลักษณะแตกต่างจากเด็กนักเรียนทุกๆ ไป เช่น เด็กที่มีสติปัญญาต่ำ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เฉพาะด้าน เด็กที่มีสมาธิสั้น เด็กที่อยู่นิ่งไม่ได้ เป็นต้น

จากที่ได้กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า ลักษณะสภาพแวดล้อมทางการเรียนจะมีอิทธิพลด้านการใช้ภาษาของเด็กที่แตกต่างกันทำให้เกิดความบกพร่องทางภาษาขึ้นได้ ดังนั้นในการจัดการเรียน

การสอนสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางด้านภาษา จะต้องใช้เทคนิคกระบวนการฝึกหลายๆ รูปแบบและหลายๆกิจกรรมเข้าด้วยกันจึงจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทางภาษาได้ดียิ่งขึ้น การใช้ตัวแบบในการจัดการเรียนการสอนจะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทางด้านภาษาได้เป็นอย่างดี เพราะการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่มักใช้ตัวแบบร่วมกับการจัดการเรียนการสอนกันทั้งนั้น เช่น ตัวแบบที่เป็นครู ตัวแบบที่เป็นนักเรียน หรือตัวแบบจากสื่อประเภทต่างๆ เป็นต้น การที่เด็กได้สังเกตการพูดออกเสียงที่ถูกต้องชัดเจนจากตัวแบบที่มีชีวิต เช่น ครู นักเรียน หรือตัวแบบสัญลักษณ์ เช่น สื่อ เทคโนโลยีต่างๆ จะทำให้เด็กเกิดการเลียนแบบการพูดออกเสียงนั้นๆ ตามตัวแบบชนิดต่างๆ ไปด้วย รวมทั้งการใช้อวัยวะส่วนต่างๆ กระทำทางที่แสดงออกหรือการปฏิสัมพันธ์กันในสังคมล้วนเกิดจากการที่เด็กได้สังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ ซึ่งถือได้ว่าการใช้ตัวแบบในการออกเสียงมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กทั้งสิ้น

การใช้ตัวแบบนี้มีผู้สนใจและทำการศึกษาค้นคว้ากันอย่างกว้างขวางเพราะเป็นวิธีที่นักจิตวิทยา เชื่อว่าจะทำให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านสังคม จริยธรรมและด้านการจัดการเรียนการสอน เช่น พฤติกรรมการพูด พฤติกรรมการตอบคำถาม พฤติกรรมการใช้ถ้อยคำ เป็นต้น

ฉะนั้น ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญที่ควรแก้ไขข้อบกพร่องในการอ่านออกเสียงของเด็กทันที ถ้าละเลยข้อบกพร่องนั้น จะทำให้เด็กเกิดความเคยชิน เป็นการฝึกทักษะที่ผิดๆ ตลอดไป อย่งไรก็ตามเด็กเล็กๆ ที่เริ่มเรียนอ่านใหม่ๆ เช่น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ต้องเริ่มเรียนอ่านด้วยการอ่านออกเสียง เพราะจะช่วยให้ออกเสียงได้ถูกต้อง ซึ่งจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วย

ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเพราะเล็งเห็นถึงความสำคัญในการใช้ภาษาของนักเรียนประถมศึกษาที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงหาแนวทางแก้ไขการออกเสียงของนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองที่ยังออกเสียงไม่ถูกต้อง โดยใช้ตัวแบบครูและตัวแบบวีดิทัศน์ซึ่งตัวแบบทั้งสองชนิดนี้อาจส่งผลให้นักเรียนสองภาษามีความสามารถในการออกเสียงภาษาไทยแตกต่างกัน เพื่อที่จะได้ใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐจะต้องควบคุมดูแลเอาใจใส่อันจะนำไปสู่การจัดการศึกษาในระดับชั้นสูงต่อไป และเพื่อนำไปสู่ผลประโยชน์ในการประกอบอาชีพต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าวและจากการศึกษาความเป็นมาของปัญหาผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลของการฝึกออกเสียงโดยใช้ตัวแบบครูและตัวแบบวีดิทัศน์กับนักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันว่าจะส่งผลแตกต่างกันหรือไม่ เพื่อนำผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่ใช้สองภาษาให้ดีขึ้นต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เรียบเรียงเรื่องเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแบบ

- 1.1 ความหมายของตัวแบบ
- 1.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม
- 1.3 ขั้นตอนของการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ
- 1.4 ประเภทของตัวแบบ
- 1.5 กระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบ
- 1.6 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ
- 1.7 ทฤษฎีการเลียนแบบ
- 1.8 บุคคลที่เด็กเลียนแบบ
- 1.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ตัวแบบ

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษา

- 2.1 ความหมายและความสำคัญทางการเรียนรู้ภาษา
- 2.2 กระบวนการเรียนรู้ภาษา
- 2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษา
- 2.4 ภาษาศาสตร์สังคมกับภาษาศาสตร์จิตวิทยา
- 2.5 แนวทางในการศึกษาภาษาศาสตร์สังคม
- 2.6 ภาษาศาสตร์สังคมกับการเรียนการสอน
- 2.7 พัฒนาการภาษาพูดของนักเรียนประถมศึกษา
- 2.8 ลักษณะการเรียนรู้ภาษาจากการใช้ตัวแบบ
- 2.9 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษา
- 2.10 การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษา
- 2.11 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษา

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

- 3.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษาของนักเรียนสองภาษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

- 4.1 ความหมายของภาษาที่สอง
- 4.2 ภาษาศาสตร์สังคมกับวิทยาภาษาดั้ง
- 4.3 ความแตกต่างระหว่างภาษาไทยกับภาษามลายูท้องถิ่น
- 4.4 การเรียนรู้ทักษะทางภาษาของนักเรียนสองภาษา
- 4.5 หลักการสอนภาษาที่สอง
- 4.6 การจัดประสบการณ์ทางภาษาสำหรับนักเรียนสองภาษา
- 4.7 วิธีสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองที่พัฒนาขึ้นมาใช้ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้
- 4.8 ข้อเสนอเกี่ยวกับการสอนภาษาแม่
- 4.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษาของนักเรียนสองภาษา

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแบบ

1.1 ความหมายของตัวแบบ (Model)

มีผู้รู้หลายท่านได้ให้ความหมายของตัวแบบต่างๆ กันดังต่อไปนี้

บันดูรา (Bandura, 1986 : 1-3) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนใหญ่แล้วเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ จึงเป็นกระบวนการทางการรู้คิดหรือพุทธิปัญญาระหว่างพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม

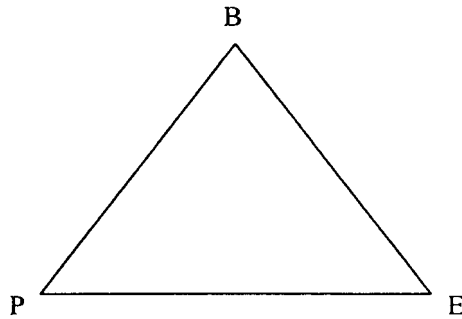
ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2530 : 60) ได้ให้ความหมายของการใช้ตัวแบบไว้ว่าเป็นกลวิธีการสร้างหรือสอนพฤติกรรมใหม่โดยให้ผู้ประสงค์จะเลียนแบบสังเกตพฤติกรรมจากตัวแบบที่เขาสนใจ

ส่วนสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2543 : 12) ได้กล่าวถึง การใช้ตัวแบบว่าเป็นกระบวนการที่บุคคล สังเกต การสัมภาษณ์ การรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์ตลอดจนจะต้องรู้ถึงวิธีการยึดหยุ่นและปรับวิธีการให้เหมาะสมตามสภาพการณ์ของแต่ละบุคคลอีกด้วย

จากความหมายของตัวแบบดังกล่าวสรุปได้ว่า ตัวแบบ หมายถึง วิธีการเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลหรือสัญลักษณ์แทนบุคคลที่มีการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ซึ่งกันและกันกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆตัวเรา แล้วเกิดการเลียนแบบ ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำความหมายของการใช้ตัวแบบมาเป็นแนวทางในการนิยามศัพท์เฉพาะ

1.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

ทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาตัวแบบ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของบันดูรา (Bandura, 1986 : 24 อ้างถึงในสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2543 : 48-49) ซึ่งอธิบายว่า พฤติกรรมของคนเรานั้น ไม่ได้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากปัจจัยทางสภาพแวดล้อมแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่จะต้องมีปัจจัยส่วนบุคคล (ปัญญา ชีวภาพ และสิ่งภายในอื่นๆ) ร่วมด้วยและการร่วมของปัจจัยส่วนบุคคลนั้นจะต้องร่วมกันในลักษณะที่กำหนดซึ่งกันและกัน (Reciprocal Determinism) กับปัจจัยทางด้านพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเรียนรู้และการกระทำ ดังภาพประกอบ 1

B = พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล (Behavior)

P = องค์ประกอบบุคคล (Personal factors)

E = องค์ประกอบสิ่งแวดล้อม (Environmental factors)

ภาพประกอบ 1 : แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในการเกิดพฤติกรรม

แหล่งอ้างอิง : สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต , 2543 : 48

พฤติกรรมของมนุษย์ตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ โดยเฉพาะทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เน้นว่าพฤติกรรมส่วนมากของมนุษย์เกิดจากการมีประสบการณ์ตรง (Direct Experience) และการเรียนรู้โดยผ่านตัวแบบ (Observational Learning) การเรียนรู้ลักษณะนี้เป็นการเรียนรู้ซึ่งบุคคลสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลในครอบครัวหรือในสังคม โดยเฉพาะเมื่อเห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมบางอย่างแล้วได้รับการเสริมแรงทางบวก แนวโน้มที่จะลอกเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบนั้นจะสูงขึ้น ในขณะเดียวกัน ถ้าตัวแบบแสดงพฤติกรรมบางอย่างแล้วได้รับผลกระทบที่ไม่พึงพอใจ บุคคลก็จะไม่ลอกเลียนแบบพฤติกรรมนั้น

เมื่อพิจารณาตามลักษณะการเลียนแบบจะพบว่าการเลียนแบบของบุคคลมิได้เกิดจากการเสริมแรงโดยตรง แต่เกิดจากแรงจูงใจที่จะเลียนแบบให้เหมือนตัวแบบตามที่สังเกตเห็นและคิดว่าเมื่อตนเองมีพฤติกรรมเหมือนกับตัวแบบแล้วก็จะได้รับการเสริมแรงเช่นเดียวกับตัวแบบ ซึ่งทำให้เกิดความพึงพอใจจึงทำให้เกิดการเลียนแบบขึ้น และมักจะเลียนแบบจากผู้ที่ใกล้ชิด ผู้เคยให้ความรัก ความอบอุ่นแก่ตน หรือบางครั้งอาจเกิดจากการเลียนแบบคนแปลกหน้าด้วยก็ได้

แม้ว่าบันดูราจะกล่าวถึงความสำคัญของการเสริมแรงทางบวก ว่ามีผลต่อพฤติกรรมที่ผู้เรียนเลียนแบบตัวแบบ แต่ความหมายของความสำคัญของการเสริมแรงนั้นแตกต่างกันกับของ สกินเนอร์ (Skinner) ในทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning) การเสริมแรงในทฤษฎีการเรียนรู้ในการสังเกตเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้ผู้สังเกตแสดงพฤติกรรมเหมือน

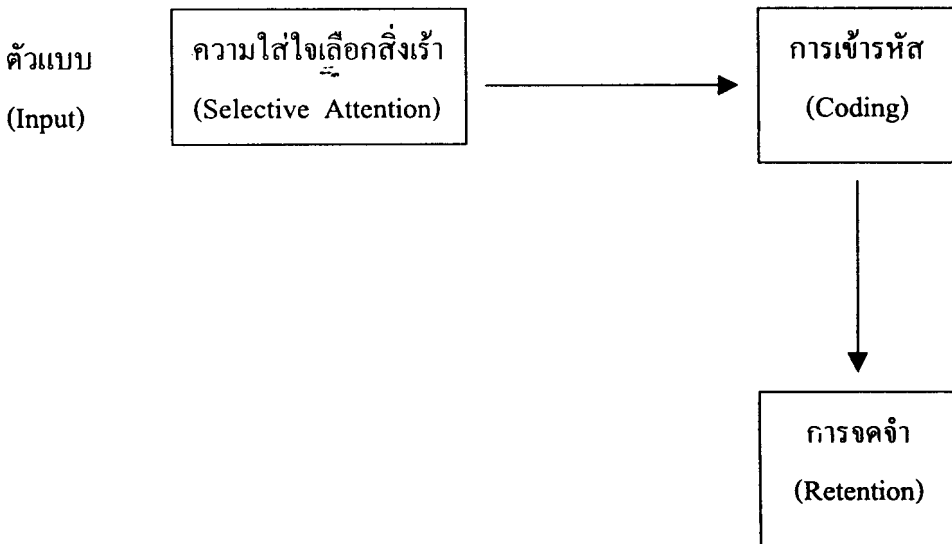
ตัวแบบ แต่การเสริมแรงในทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำนั้น การเสริมแรงเป็นตัวที่จะทำให้ความถี่ของพฤติกรรมที่อินทรีย์ได้แสดงออกอยู่แล้วให้มีเพิ่มขึ้น อีกประการหนึ่งในทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการสังเกต ถือว่าความคาดหวังของผู้เรียนที่จะได้รับรางวัลหรือผลประโยชน์จากพฤติกรรมที่แสดงเหมือนกับตัวแบบ เป็นแรงจูงใจที่ทำให้ผู้สังเกตแสดงออก แต่สำหรับการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ การเสริมแรงเป็นสิ่งที่มาจากภายนอกจะเป็นอะไรก็ได้ไม่เกี่ยวกับตัวของผู้เรียน

1.3 ขั้นตอนของการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ

บันดูรากล่าวว่า การเรียนรู้โดยการเลียนแบบมี 2 ขั้นตอน คือ

- 1) ขั้นการได้รับมาซึ่งการเรียนรู้ (Acquisition) ทำให้สามารถแสดงพฤติกรรมได้
- 2) ขั้นการกระทำ (Performance) ซึ่งอาจจะกระทำหรือไม่กระทำก็ได้ทั้ง 2 ขั้นตอน

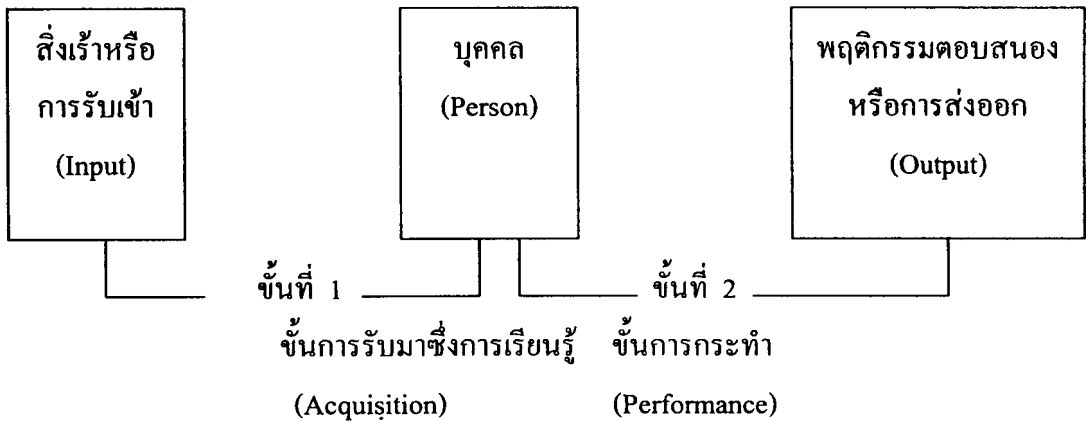
สามารถแสดงด้วยภาพประกอบได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2 : แสดงขั้นการได้รับมาซึ่งการเรียนรู้

แหล่งอ้างอิง : สุรางค์ โค้วตระกูล, 2541 : 239

จากภาพประกอบ 2 เป็นการแสดงส่วนประกอบของการเรียนรู้ขั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้ จากแผนผังจะเห็นว่าส่วนประกอบทั้ง 3 อย่างของการรับมาซึ่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการทาง **สติปัญญา (Cognitive Process)** กล่าวคือ ผู้เลียนแบบจะต้องมีความใส่ใจในการเลือกสิ่งเร้า (Selective Attention) ผู้เลียนแบบจะต้องรับรู้พฤติกรรมที่สำคัญของผู้ที่เป็นตัวแบบแล้วนำมาเข้ารหัส (Coding) หลังจากนั้นจะบันทึกสิ่งที่ตนสังเกตจากตัวแบบไว้ในความจำระยะยาว จึงจะนำไปสู่ขั้นตอนที่ 2 ของการเรียนรู้ คือ ขั้นการกระทำ ดังภาพประกอบที่ 3

ภาพประกอบ 3 : แสดงขั้นของการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ (ขั้นที่ 1 + ขั้นที่ 2)

แหล่งอ้างอิง : สุรางค์ โค้วตระกูล, 2541 : 239

จากภาพประกอบ 3 ขั้นการกระทำ หรือขั้นการแสดงออก จะแสดงออกอย่างไรหรือไม่ นั้นขึ้นอยู่กับผู้เรียน เช่น ความสามารถทางด้านร่างกาย ทักษะต่างๆ ที่จำเป็นรวมทั้งความคาดหวังที่จะได้รับการเสริมแรง ซึ่งเป็นการจูงใจให้ผู้เรียนเกิดการเลียนแบบได้

1.4 ประเภทของตัวแบบ

บันดูรา (Bandura, 1986 : 53-60) ได้แบ่งตัวแบบไว้ 2 ชนิด คือ

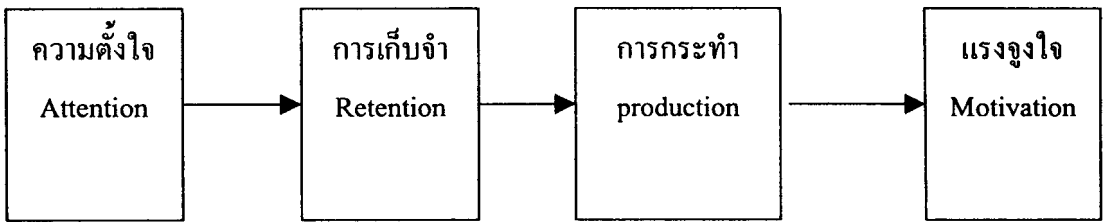
1) ตัวแบบที่มีชีวิตจริง (Live Model) หมายถึง ตัวแบบที่มีชีวิตซึ่งผู้สังเกตสามารถ ปฏิสัมพันธ์หรือสังเกตโดยตรง ไม่ต้องผ่านสื่อหรือสัญลักษณ์อื่น

2) ตัวแบบสัญลักษณ์ (Symbolic Model) หมายถึง ตัวแบบที่บุคคลสังเกตผ่านสื่อหรือ สัญลักษณ์ เช่น ตัวแบบที่ปรากฏตามการบอกเล่า ปรากฏในหนังสือ แถบบันทึกภาพ หรือผ่านทางสื่อมวลชนต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือ เป็นต้น

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้ตัวแบบครู ซึ่งเป็นตัวแบบที่มีชีวิต (Live Model) และเลือกใช้ตัวแบบวีดิทัศน์ ซึ่งเป็นตัวแบบสัญลักษณ์ (Symbolic Model) โดยตัวแบบทั้งสองแบบนี้มีผู้นิยมนำมาใช้เป็นตัวแบบและสื่อในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กประถมศึกษา

1.5 กระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบ

บันดูรา (Bandura, 1986 : 52 อ้างถึงใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2543 : 51-53) ได้กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมของมนุษย์นั้นเป็นกระบวนการที่มีความสลับซับซ้อน กระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบประกอบไปด้วยกระบวนการที่สำคัญ 4 ประการ สามารถแสดงภาพประกอบดังนี้

ภาพประกอบ 4 : แสดงกระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบ

แหล่งอ้างอิง. : สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2543 : 53

1) กระบวนการตั้งใจ (Attentional processes) บุคคลจะไม่สามารถเรียนรู้ได้มาจากการสังเกตถ้าเขาไม่มีความตั้งใจ และรับรู้ได้อย่างแม่นยำถึงพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออก กระบวนการตั้งใจจะเป็นตัวกำหนดว่าบุคคลจะสังเกตอะไรจากตัวแบบนั้น องค์ประกอบที่มีผลต่อกระบวนการตั้งใจแบ่งออกได้เป็น 2 องค์ประกอบด้วยกัน คือ

1.1 องค์ประกอบของตัวแบบเอง เป็นตัวแบบที่มีลักษณะเด่นชัด เป็นตัวแบบที่ทำให้ผู้สังเกตเกิดความพึงพอใจ พฤติกรรมที่แสดงออกไม่สลับซับซ้อนมากนัก จิตใจรวมทั้งพฤติกรรมของตัวแบบที่แสดงออกนั้นควรมีคุณค่าในการใช้ประโยชน์อีกด้วย

1.2 องค์ประกอบของผู้สังเกต ซึ่งได้แก่ ความสามารถในการรับรู้ ซึ่งรวมทั้งการมองเห็น การได้ยิน การรับรู้รส กลิ่น และสัมผัส จุดของการรับรู้ ความสามารถทางปัญญาระดับของการตื่นตัว และความชอบที่เคยได้เรียนรู้มาก่อนแล้ว

2) กระบวนการเก็บจำ (Retention processes) บุคคลจะไม่ได้รับอิทธิพลมากนักจากตัวแบบถ้าเขาไม่สามารถจะจดจำได้ถึงลักษณะของตัวแบบ บุคคลจะต้องแปลงข้อมูลจากตัวแบบเป็นรูปแบบของสัญลักษณ์ และจัดโครงสร้างเพื่อให้จำได้ง่ายขึ้น ซึ่งแน่นอนปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการเก็บจำ คือ การเก็บรหัสเป็นสัญลักษณ์ เพื่อให้ง่ายแก่การจำ การจัดระบบโครงสร้างทางปัญญาการชักซ้อมลักษณะของตัวแบบที่สังเกตในความคิดของตนเอง และชักซ้อมด้วยการกระทำ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความสามารถทางปัญญา และโครงสร้างทางปัญญาของผู้สังเกตอีกด้วย

3) กระบวนการกระทำ (Production processes) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตแปลงสัญลักษณ์ที่เก็บไว้นั้นมาเป็นการกระทำ ซึ่งจะกระทำได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งที่จำได้ในการสังเกตการกระทำของตนเอง การได้ข้อมูลย้อนกลับจากการกระทำของตนเอง และการเทียบเคียง

การกระทำกับภาพที่จำได้ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้สังเกตอีกด้วย ซึ่งได้แก่ ความสามารถทางกาย และทักษะในพฤติกรรมย่อยๆ ต่างๆ ที่จะทำให้สามารถแสดงพฤติกรรมได้ตามตัวแบบ

4) กระบวนการจูงใจ (Motivational processes) การที่บุคคลเกิดการเรียนรู้แล้วจะแสดงพฤติกรรมหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการจูงใจ กระบวนการจูงใจขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของสิ่งล่อใจจากภายนอก สิ่งนั้นจะต้องกระตุ้นการรับรู้ เป็นสิ่งของที่จับต้องได้ เป็นที่ยอมรับของสังคม และพฤติกรรมที่กระทำตามตัวแบบนั้นสามารถที่จะควบคุมเหตุการณ์ต่างๆ ได้นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับสิ่งล่อใจที่เห็นผู้อื่นได้รับ ตลอดจนสิ่งล่อใจของตนเอง ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุสิ่งของ และการประเมินตนเอง นอกจากนี้ในแง่ของผู้สังเกตนั้น ยังขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในสิ่งล่อใจ ความลำเอียงจากการเปรียบเทียบทางสังคม และมาตรฐานภายในของตนเอง

ดังนั้น กระบวนการในการเรียนรู้ด้วยการสังเกตหรือการเรียนรู้จากตัวแบบต้องประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง 4 ประการดังกล่าวมาแล้ว พฤติกรรมการเลียนแบบที่สมบูรณ์จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการจัดวางรูปแบบองค์ประกอบของการเรียนรู้จากตัวแบบได้อย่างเหมาะสมโดยการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจตัวแบบอย่างแท้จริงจนสามารถจดจำและสร้างสัญลักษณ์แทนพฤติกรรมของตัวแบบได้ประกอบกับการจูงใจอย่างเหมาะสมและเพียงพอจะทำให้พฤติกรรมการเลียนแบบจากการสังเกตตัวแบบเป็นไปด้วยดี

1.6 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ

การเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบนั้นจะได้ผลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการด้วยกัน ดังที่อัจฉรา ธรรมภรณ์ (2531 : 92-94) ได้สรุปถึงองค์ประกอบเหล่านั้นไว้ดังนี้คือ

1) คุณสมบัติของตัวแบบ ตัวแบบที่มีลักษณะสถานภาพทางสังคมสูง เป็นคนเด่น มีเกียรติยศชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับของคนโดยทั่วไป มีความสามารถ ความชำนาญพิเศษเฉพาะด้าน ตัวแบบที่มีลักษณะเหล่านี้จะมีอิทธิพลมาก สามารถดึงดูดความสนใจจากบุคคลอื่นได้มากกว่า ตัวแบบที่มีลักษณะตรงกันข้ามกันที่กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เรียนจะเลียนแบบพฤติกรรมจากตัวแบบที่มีลักษณะอบอุ่น ใจดี มากกว่าตัวแบบที่มีลักษณะตรงกันข้าม

2) ความคล้ายคลึงกันระหว่างบุคคลที่ใช้เป็นตัวแบบ และผู้สังเกตในด้านต่างๆ เช่น อายุ เพศ รวมทั้งระดับความสามารถ การเลียนแบบจะน้อยลงตามระดับความแตกต่างกันระหว่างตัวแบบและผู้สังเกต

การกระทำกับภาพที่จำได้ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้สังเกตอีกด้วย ซึ่งได้แก่ ความสามารถทางกาย และทักษะในพฤติกรรมย่อยๆ ต่างๆ ที่จะทำให้สามารถแสดงพฤติกรรมได้ตามตัวแบบ

4) กระบวนการจูงใจ (Motivational processes) การที่บุคคลเกิดการเรียนรู้แล้วจะแสดงพฤติกรรมหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการจูงใจ กระบวนการจูงใจขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของสิ่งล่อใจจากภายนอก สิ่งนั้นจะต้องกระตุ้นการรับรู้ เป็นสิ่งของที่จับต้องได้ เป็นที่ยอมรับของสังคม และพฤติกรรมที่กระทำตามตัวแบบนั้นสามารถที่จะควบคุมเหตุการณ์ต่างๆ ได้นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับสิ่งล่อใจที่เห็นผู้อื่นได้รับ ตลอดจนสิ่งล่อใจของตนเอง ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุสิ่งของ และการประเมินตนเอง นอกจากนี้ในแง่ของผู้สังเกตนั้น ยังขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในสิ่งล่อใจ ความลำเอียงจากการเปรียบเทียบทางสังคม และมาตรฐานภายในของตนเอง

ดังนั้น กระบวนการในการเรียนรู้ด้วยการสังเกตหรือการเรียนรู้จากตัวแบบต้องประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง 4 ประการดังกล่าวมาแล้ว พฤติกรรมการเลียนแบบที่สมบูรณ์จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการจัดวางรูปแบบองค์ประกอบของการเรียนรู้จากตัวแบบได้อย่างเหมาะสม โดยการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจตัวแบบอย่างแท้จริงจนสามารถจดจำและสร้างสัญลักษณ์แทนพฤติกรรมของตัวแบบได้ประกอบกับการจูงใจอย่างเหมาะสมและเพียงพอจะทำให้พฤติกรรมการเลียนแบบจากการสังเกตตัวแบบเป็นไปด้วยดี

1.6 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ

การเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบนั้นจะได้ผลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการด้วยกัน ดังที่อัลจรา ธรรมภรณ์ (2531 : 92-94) ได้สรุปถึงองค์ประกอบเหล่านั้นไว้ดังนี้คือ

1) คุณสมบัติของตัวแบบ ตัวแบบที่มีลักษณะสถานภาพทางสังคมสูง เป็นคนเด่น มีเกียรติยศชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับของคนโดยทั่วไป มีความสามารถ ความชำนาญพิเศษเฉพาะด้าน ตัวแบบที่มีลักษณะเหล่านี้จะมีอิทธิพลมาก สามารถดึงดูดความสนใจจากบุคคลอื่นได้มากกว่า ตัวแบบที่มีลักษณะตรงกันข้ามกันที่กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เรียนจะเลียนแบบพฤติกรรมจากตัวแบบที่มีลักษณะอบอุ่น ใจดี มากกว่าตัวแบบที่มีลักษณะตรงกันข้าม

2) ความคล้ายคลึงกันระหว่างบุคคลที่ใช้เป็นตัวแบบ และผู้สังเกตในด้านต่างๆ เช่น อายุ เพศ รวมทั้งระดับความสามารถ การเลียนแบบจะน้อยลงตามระดับความแตกต่างกันระหว่างตัวแบบและผู้สังเกต

3) การใช้ตัวแบบ อาจใช้ได้ทั้งตัวแบบชีวิตจริง หรือตัวแบบในภาพยนตร์ก็ได้ตัวแบบในภาพยนตร์อาจจะเป็นคนหรือเป็นตัวการ์ตูน ตึกตาหรือสัตว์ แต่พบว่าตัวแบบที่เป็นคนจริงๆ จะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ประเภทนี้มากกว่า

4) ชนิดของพฤติกรรม พฤติกรรมที่มีลักษณะซับซ้อนจะเลียนแบบได้ยาก ต้องใช้การสังเกตหลายๆ ครั้ง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความก้าวร้าวรุนแรงทั้งหลายจะถูกเลียนแบบได้ง่ายและรวดเร็ว

5) ผู้เรียนจะเลียนแบบวิธีการตามมาตรฐานการให้รางวัลกับตนเองจากตัวแบบ

6) ถ้าผลของพฤติกรรมที่ตัวแบบได้รับ หรือผลกรรม (Consequence) ออกมาในทางที่น่าพึงพอใจ เด็กย่อมอยากเลียนแบบเพื่อให้ได้ผลที่น่าพึงพอใจนั้นบ้าง เช่น การที่ตัวแบบได้รับรางวัลในรูปแบบต่างๆ ความรัก คำชมเชย ตำแหน่ง สิ่งของ และผลกรรมที่ตัวแบบได้รับเป็นการลงโทษ การไม่ได้รับการยอมรับ ความไม่สนใจของคนรอบข้าง คำตำหนิ ฯลฯ พฤติกรรมที่ได้รับรางวัลจะถูกเลียนแบบมากกว่าพฤติกรรมที่แสดงออกไปแล้วได้รับการลงโทษ

7) ควรมีการสอนหรือให้คำแนะนำกับผู้เรียนก่อนที่จะให้ดูตัวแบบแสดงพฤติกรรมเพื่อการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความสนใจที่จะเรียนรู้พฤติกรรมที่ถูกต้องของตัวแบบ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบ หากมีสิ่งล่อ (Incentive) เช่น ถ้าเลียนแบบได้เหมือนมากก็จะได้รับรางวัลมาก

8) รางวัลและการลงโทษส่งผลต่อการปฏิบัติหรือการกระทำหลังจากผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรม โดยการเลียนแบบพฤติกรรมตามตัวแบบแล้วได้รับรางวัลหรือผลกรรมที่เขาพึงพอใจ เขาก็จะเพิ่มอัตราการแสดงพฤติกรรมนั้น

9) การจัดให้ตัวแบบได้รับผลกรรมที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยการได้รับรางวัลเมื่อแสดงพฤติกรรมแบบหนึ่ง และได้รับการลงโทษเมื่อแสดงพฤติกรรมอีกแบบหนึ่ง ทำให้ผู้เรียนสามารถจำแนกได้ว่าควรจะทำเลียนแบบพฤติกรรมใด

จากองค์ประกอบดังกล่าวจะเห็นได้ว่า อิทธิพลที่ทำให้ผู้สังเกตตัวแบบเกิดการเลียนแบบได้นั้น ตัวแบบจะมีอิทธิพลต่อผู้เลียนแบบอยู่หลายๆ ลักษณะ ซึ่งบันดูรา (Bandura, 1977 :41 - 45) ได้สรุปเกี่ยวกับอิทธิพลของตัวแบบที่มีต่อผู้สังเกตดังนี้ คือ

1) การสร้างพฤติกรรมใหม่ เมื่อผู้สังเกตได้เห็นการกระทำของตัวแบบ ซึ่งเป็นการกระทำที่ผู้สังเกตไม่เคยพบเห็นมาก่อน ผู้สังเกตจะรวบรวมรูปแบบของการกระทำใหม่นี้ในรูปแบบสัญลักษณ์และถ่ายทอดออกมาเป็นพฤติกรรมใหม่

2) การสร้างกฎเกณฑ์หรือหลักการใหม่ จะเกิดขึ้นในสภาพการณ์ที่ผู้สังเกตเห็นการกระทำของตัวแบบในลักษณะต่างๆ เช่น การตัดสินใจ รูปแบบทางภาษา เป็นต้น จากนั้นผู้สังเกตจะทดสอบการกระทำตามตัวแบบลักษณะต่างๆ ภายใต้สภาพการณ์ต่างๆ และถ้าการตอบสนองส่งผลทางบวก ผู้สังเกตจะรวบรวมลักษณะของตัวแบบในรูปต่างๆ แล้วนำมาสร้างเป็นกฎเกณฑ์หรือหลักการใหม่

3) การสอนความคิดและพฤติกรรมสร้างสรรค์ การมีตัวแบบจะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เพราะมนุษย์เมื่อเห็นตัวแบบกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง มนุษย์อาจใช้ประสบการณ์ต่างๆ ที่มีอยู่ประกอบการกระทำของตัวแบบมาพัฒนาเป็นความคิดหรือพฤติกรรมใหม่ขึ้น แต่ถ้าตัวแบบมีความคิดเชิงสร้างสรรค์ไม่เพียงพอก็จะไม่มีอิทธิพลต่อการกระทำของผู้สังเกตแต่อย่างใด

4) การยับยั้งการกระทำหรือการลดพฤติกรรมที่จัดกระทำ การที่ได้เห็นตัวแบบถูกลงโทษผู้สังเกตมีแนวโน้มที่จะไม่กระทำตามตัวแบบนั้น ในทำนองเดียวกันถ้าได้เห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง และถูกห้ามปรามแล้วไม่มีผลกระทบใดๆ ตามมา กล่าวคือ ตัวแบบยังคงทำพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องนั้นเหมือนเดิม ผู้สังเกตก็จะมีแนวโน้มที่จะกระทำให้เหมือนตัวแบบได้เช่นกัน

5) การส่งเสริมการกระทำ การมีตัวแบบจะมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการกระทำทั้งที่เป็นทางบวก และทางลบ ถ้าผู้สังเกตได้เห็นพฤติกรรมหนึ่งและได้รับรางวัล ผู้สังเกตก็มีแนวโน้มที่จะกระทำตามมากขึ้น ในทำนองเดียวกัน ถ้าผู้สังเกตได้เห็นตัวแบบที่แสดงความก้าวร้าว และได้รับการยกย่องว่าเป็นสิ่งที่ดี ผู้สังเกตก็มีแนวโน้มที่จะกระทำมากขึ้นเช่นกัน

6) ด้านอารมณ์ การมีตัวแบบนี้นอกจากจะช่วยส่งผลต่อการกระทำตามตัวแบบแล้วยังมีผลต่ออารมณ์ผู้สังเกตให้รุนแรงเพิ่มขึ้นอีก และกระตุ้นให้เกิดอารมณ์คล้ายตามไปด้วย

7) การเอื้ออำนวยให้เกิดการกระทำตามตัวแบบ การกระทำใดที่คนได้รับผลประโยชน์มีคุณค่าและคนส่วนใหญ่มีความชื่นชอบอยู่เสมอ การกระทำของตัวแบบนั้นก็ทำให้ผู้สังเกตกระทำได้อย่างรวดเร็ว และมีความง่ายในการกระทำตาม นอกจากนี้เมื่อคนเราสามารถกระทำตามตัวแบบได้เร็ว จะทำให้เกิดการแผ่ขยายจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่งได้โดยเร็ว

นักจิตวิทยาเชื่อว่า เด็กอาจทำตามตัวแบบโดยไม่รู้สึกรู้สีกว่าถูกชักจูง เพราะเด็กขาดความชำนาญและวิจารณญาณ จึงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมได้ง่าย บิดามารดาซึ่งอยู่ใกล้ชิดเด็กรวมทั้งครูอาจารย์จะมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ ท่าทาง และนิสัยใจคอ เด็กๆจะรับความรู้สึกจะรับเอาความเชื่อถือของพ่อแม่และครูอาจารย์ ไว้จนกระทั่งไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ภายหลังหรือเปลี่ยนแปลง

แปลงได้ยากแต่โดยทั่วไปแล้วบุคคลจะแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบหรือไม่ขึ้นอยู่กับสาเหตุ 3 ประการ คือ

- 1) ถ้าตัวแบบมีความสัมพันธ์ที่ดี และมีความใกล้ชิดผูกพันกับเด็กมาก เด็กก็จะเลียนแบบลักษณะหรือพฤติกรรมของตัวแบบมาก (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2527 : 82)
- 2) ถ้าเด็กสนใจในตัวแบบมาก จะเลียนแบบตัวแบบได้มาก
- 3) ถ้าผลของพฤติกรรมที่ตัวแบบได้รับออกมาในทางที่น่าพึงพอใจเด็กย่อมอยากเลียนแบบเพื่อให้ได้ผลที่น่าพึงพอใจนั้นบ้าง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เด็กจะเลียนแบบได้คตินั้นก็ต่อเมื่อตัวแบบได้รับผลกระทบที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน และจะต้องเป็นตัวแบบที่เด็กเชื่อถือได้และไว้วางใจ ดังนั้นถ้าตัวแบบนั้นได้รับผลกระทบในทางบวก เด็กก็จะเลียนแบบพฤติกรรมนั้น แต่ถ้าตัวแบบนั้นได้รับผลกระทบในทางลบ เด็กก็จะไม่เลียนแบบพฤติกรรมนั้นอีกเลย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงใช้ตัวแบบครูและตัวแบบวีดิทัศน์เพื่อดึงดูดความสนใจของเด็กเพราะเป็นตัวแบบที่เด็กมีความคุ้นเคยในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยจึงนำตัวแบบ 2 ชนิดนี้มาเป็นตัวแปรอิสระในการวิจัยครั้งนี้

1.7 ทฤษฎีการเลียนแบบ (The Imitation Theory)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่า พัฒนาการทางการพูดนั้นเกิดขึ้นได้หลายทางโดยอาศัยการเลียนแบบซึ่งเกิดขึ้นได้จากการมองเห็นหรือการได้ยินเสียง

ขั้นของการเลียนแบบภาษา แบ่งได้ 3 ขั้น คือ การตอบสนองต่อเสียงพูด การรอจังหวะ และการเลียนแบบอย่างจริงจัง

ขั้นที่ 1 การตอบสนองต่อเสียงพูด เป็นจุดเริ่มต้น เกิดขึ้นเมื่อพ่อแม่เลียนเสียงเด็กในขณะเล่นเสียง เด็กจะสังเกตเห็นได้ ในบรรดาเสียงที่คนเล่นนั้นจะมีเพียงบางเสียงที่ผู้ใหญ่ให้ความสนใจ และขณะเดียวกันผู้ใหญ่จะกระตุ้นให้เด็กได้พูดในกลุ่มเสียงที่เด็กสามารถทำได้ก็จะมี การโต้ตอบเนื่องกันไป จึงสงสัยว่าใครเลียนแบบใคร

ขั้นที่ 2 การรอจังหวะ เป็นระยะเงียบไม่มีการเลียนแบบ หรือมีบ้างไม่สม่ำเสมอ ทั้งนี้ อาจเป็นผลจากความยุ่งยากในการปรับตัวของเด็กเกี่ยวกับการเปล่งเสียงให้เหมือนเสียงผู้ใหญ่ บางคนก็สันนิษฐานว่าอาจเป็นเพราะความก้าวหน้าของการควบคุมคอร์เท็กซ์ในมันสมอง จึงทำให้การเปล่งเสียงค่อยเป็นไปอย่างตั้งใจและซับซ้อน

ขั้นที่ 3 การเลียนแบบอย่างจริงจัง จะเริ่มตอนทารกอายุ 9 เดือน เป็นการเลียนแบบอย่างแท้จริง ยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของเด็กดังนี้ คือ

- 1) เด็กสามารถเลียนเสียงตนเองได้ จัดเป็นการเลียนแบบที่ง่ายที่สุด
- 2) เด็กสามารถเลียนเสียงสูงต่ำ ได้เท่าๆ กับการทำเสียงที่เป็นคำๆ
- 3) เด็กสามารถซ้ำเสียงที่มีคนมาพูดด้วย
- 4) เด็กสามารถเลียนเสียงและซ้ำเสียงที่ใหม่กว่าในกลุ่มเสียงที่เคยทำได้ซึ่งเท่า

กับเป็นการเรียนรู้เสียงใหม่

- 5) เด็กสามารถก้าวไปสู่ขั้นสุดท้าย คือการพูดซ้ำๆ (Echolalia) หรือการพูดคำ

วลีซ้ำๆ แบบนกแก้วนกขุนทอง (ศรียา นิยมธรรม, 2519 : 29-30)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เด็กสามารถเลียนเสียงต่างๆ ได้ด้วยการที่เด็กได้มีการ ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว จึงทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้เสียงต่างๆ ได้ด้วยตนเอง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงใช้ตัวแบบครูและตัวแบบวีดิทัศน์ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อม รอบๆ ตัวเด็กที่เด็กมีความคุ้นเคยและมีการปฏิสัมพันธ์อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดพฤติกรรมการออก เสียงทางด้านภาษาไทยของเด็กสองภาษาได้อย่างถูกต้อง

1.8 บุคคลที่เด็กเลียนแบบ

บุคคลที่เด็กจะเลียนแบบนั้นจะเริ่มต้นจากคนใกล้ชิดที่สุดแล้วค่อยๆ ห่างออกไปจากตัว เด็กตามพัฒนาการทางสังคมของตัวเขา ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ดังนี้ (สวนา พรพัฒน์กุล, 2525 : 2-7)

- 1) เลียนแบบจากพ่อแม่และครู ในช่วงที่เด็กเริ่มเลียนแบบได้ เด็กจะเลียนแบบบุคคลที่ ใกล้ชิดที่สุด คือ พ่อแม่ ซึ่งมีความหมายถึงผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องเด็กแทนพ่อแม่ด้วย เมื่อเด็ก เติบโตขึ้นไปโรงเรียนใช้เวลาครึ่งหนึ่งของชีวิตในแต่ละวันอยู่กับครู ดังนั้นความสำคัญของครูใน การเป็นตัวแบบจึงพอๆ กับพ่อแม่ ผู้ปกครองและครูจึงควรเป็นตัวแบบที่ดี แต่ต้องไม่แสวงแสดง บทบาทของตัวแบบให้แก่เด็ก

- 2) เลียนแบบจากตัวแบบที่เด็กชอบ จะต้องเป็นตัวแบบที่ก่อให้เกิดความพอใจ แก่เด็ก อาจเป็นเพื่อนๆ และบุคคลอื่นๆ ที่แวดล้อมเขาอยู่

- 3) เลียนแบบจากตัวแบบที่ตรงกับความสนใจ การเลียนแบบจะเกิดขึ้นเมื่อตัวแบบนั้น ตรงตามความสนใจ เด็กหญิงจะเลียนแบบแตกต่างไปจากเด็กชาย เนื่องจากความสนใจแตกต่างกัน แม้ในกลุ่มเด็กหญิงเด็กชายด้วยกันความสนใจก็จะแตกต่างกันไปอีก เช่น เด็กหญิงบางคนสนใจ เลียนแบบการทำงานในบ้านของพ่อแม่ แต่บางคนอาจจะสนใจการแสดงศิลปะการแสดงต่างๆ ที่ เห็นในรายการโทรทัศน์และพยายามเลียนแบบสิ่งนั้นก็ได้

- 4) เลียนแบบจากผู้กล้าหาญ ไม่ว่าจะเป็นเด็กหญิงหรือเด็กชายย่อมจะมีความกล้าหาญที่ คนยกย่อง และพอใจจะเลียนแบบตาม ตัวแบบอาจมาจากเรื่องจริงหรือไม่จริงก็ได้ ตัวแบบของ เด็กมักเป็นบุคคลที่มีอายุมากกว่า

5) เลียนแบบจากตัวละคร ซึ่งเป็นตัวละครในนิยาย ภาพยนตร์ และในโทรทัศน์ เป็นต้น จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า บุคคลที่เด็กเลียนแบบมีหลายประเภทด้วยกัน ขึ้นอยู่กับความสนใจและสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าการออกเสียงโดยใช้ตัวแบบครูและตัวแบบวีดิทัศน์ตัวแบบใดจะมีผลต่อความสามารถในการออกเสียงภาษาไทยได้ดีกว่ากัน

1.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแบบ

มีงานวิจัยหลายเรื่อง ที่ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของตัวแบบที่มีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ประถมศึกษาในประเทศไทย

ประเสริฐศรี เอื่อนครินทร์ (2524 : 52-53) ศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเมืองเลย จังหวัดเลย จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบทดสอบวัดทัศนคติเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ กับแม่แบบเป็นสไลด์การ์ตูนประกอบเสียงจำนวน 5 เรื่อง ดำเนินการให้แม่แบบกับกลุ่มทดลองจำนวน 5 ครั้ง ใช้เวลา 5 วัน ติดต่อกัน วันละ 1 ชั่วโมง ผลการทดลองปรากฏว่า กลุ่มทดลองซึ่งได้รับแม่แบบมีจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุนีย์ ชินศักดิ์ชัย (2525 : 33-35) ได้ศึกษาทดลองใช้หุ่นเชิดมือเป็นแม่แบบเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน โดยให้กลุ่มทดลองดูหุ่นเชิดมือ สัปดาห์ละ 1 ครั้งๆ ละ 1 เรื่อง เรื่องละประมาณ 10 นาที จำนวน 5 เรื่อง ส่วนกลุ่มควบคุมใช้การสอนตามปกติ ผลการทดลองพบว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กันยา ประสงค์เจริญ (2526 : 31-32) ศึกษาการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาวินัยในตนเองด้านความรู้สึกรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2524 จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบวัดทัศนคติความมีวินัยในตนเองด้านความรู้สึกรับผิดชอบและ “แม่แบบ” ซึ่งเป็นนิทานประกอบหุ่น 7 เรื่อง โดยให้กลุ่มทดลองชมแม่แบบจากการแสดงหุ่นตามบทนิทาน จำนวน 7 ครั้งๆ ละ 1 ชั่วโมง โดยใช้เวลาแต่ละครั้งห่างกัน ครั้งละ 1 วัน ผลการทดลองพบว่า ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีการพัฒนาวินัยในตนเองด้านความรู้สึกรับผิดชอบสูงขึ้นที่ระดับ .01 แต่ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มทดลองมีการพัฒนาตนเองด้านความรู้สึกรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ในปี 2528 วิศสุณีย์ แทนประเสริฐสุข (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาผลของการใช้ตัวแบบภาพยนตร์ต่อพฤติกรรมการตั้งใจเรียน ในห้องเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สถานแรกรับเด็กหญิงพญาไท จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นเด็กนักเรียนที่มีพฤติกรรมการตั้งใจเรียนน้อยในชั่วโมงวิชาภาษาไทย แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 5 คน กลุ่มควบคุม 5 คน การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ใช้การวิจัยแบบก่อนการทดลอง ระหว่างทดลอง และติดตามผล แบบมีกลุ่มควบคุม (ABF Control Group Design) โดยระยะก่อนทดลอง (A) เป็นระยะหาพื้นฐานพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียน ระยะระหว่างทดลอง (B) เป็นระยะให้ตัวแบบภาพยนตร์แก่นักเรียนในกลุ่มทดลอง และระยะติดตามผล (F) เป็นระยะติดตามผลการทดลองหลังการให้ตัวแบบภาพยนตร์ใช้เวลาทดลองทั้งสิ้น 6 สัปดาห์ระยะก่อนทดลอง และระยะระหว่างทดลอง ใช้ระยะเวลาละ 2 สัปดาห์ แล้วหยุดการทดลอง 1 สัปดาห์ ต่อมาเป็นระยะติดตามผล ซึ่งใช้เวลา 1 สัปดาห์ โดยทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมสัปดาห์ละ 4 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที ผลการทดลองปรากฏว่า การใช้ตัวแบบภาพยนตร์สามารถเพิ่มพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองได้ ทั้งในระยะระหว่างทดลองและระยะติดตามผล

รังสิมันต์ สุนทรไชยา (2535 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาผลของตัวแบบวีดิทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียนของนักเรียนวัยที่เข้าสู่วัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดคอมรินทราราม จำนวน 10 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 5 คน กลุ่มควบคุม 5 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียนน้อย จากรายชื่อครูประจำชั้นเสนอ และจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้วิจัย การวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ระยะใช้การทดลองระยะก่อนทดลอง ระยะทดลองและระยะติดตามผลแบบมีกลุ่มควบคุม (ABF Control Group Design) ในแต่ละระยะใช้เวลาระยะเวลาละ 2 สัปดาห์ ใช้เวลาทดลองทั้งหมด 7 สัปดาห์ ซึ่งทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมสัปดาห์ละ 5 ครั้ง โดยผู้สังเกตพฤติกรรม 2 คน ผลการวิจัยพบว่า การใช้ตัวแบบวีดิทัศน์สามารถเพิ่มพฤติกรรมการมีระเบียบในชั้นเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองได้ทั้งในระยะทดลองและระยะติดตามผล

กมลรัตน์ คนองเดช (2538 : 90-98) ศึกษาผลการฝึกการเลียนแบบที่มีต่อการออกเสียงของเด็กสองภาษาระดับอนุบาลใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับอนุบาล 2 โรงเรียนเทศบาล 5 จำนวน 90 คน ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ การฝึกการเลียนแบบ จำแนกเป็นการเลียนแบบครู การเลียนแบบนักเรียน และการเรียนปกติ(กลุ่มควบคุม) ตัวแปรตาม การออกเสียงภาษาไทย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แผนการจัดประสบการณ์และแบบทดสอบวัดผลการออกเสียงภาษาไทยใช้เวลา 4 สัปดาห์ ผลการทดลองปรากฏว่า หลังการฝึก

การเรียนแบบเด็กสองภาษาระดับอนุบาลจะออกเสียงภาษาไทยได้ถูกต้องมากกว่าก่อนฝึกการเรียนแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

สำหรับงานวิจัยต่างประเทศ มีการศึกษาถึงอิทธิพลของตัวแบบในหลายๆ ด้านด้วยกัน สำหรับการศึกษเปรียบเทียบผลของตัวแบบชนิดต่างๆ ที่มีต่อพฤติกรรมการเรียนแบบ ซึ่งบันดูรา รอส และรอส (Bandura, Ross and Ross, 1963 : 3-11) ได้ศึกษาโดยนำตัวแบบที่มีลักษณะแตกต่างกัน ได้แก่ตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง ตัวแบบที่เป็นภาพยนตร์ที่ใช้คนจริงแสดงและตัวแบบ ภาพยนตร์ที่เป็นรูปการ์ตูนให้กลุ่มตัวอย่างดู หลังจากนั้นได้สร้างสถานการณ์ให้มีสภาพเช่นเดียวกับที่ตัวแบบแสดงให้ดู ผลการทดลองปรากฏว่า กลุ่มที่ดูตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง และกลุ่มที่ดูตัวแบบภาพยนตร์ที่ใช้คนจริงแสดงมีพฤติกรรมเรียนแบบได้เท่าเทียมกัน ส่วนกลุ่มที่ดูตัวแบบภาพยนตร์ที่เป็นการ์ตูนมีพฤติกรรมเรียนแบบน้อยกว่า 2 กลุ่มแรกอย่างชัดเจน แสดงให้เห็นว่าการใช้วิธีการของตัวแบบเข้าช่วยในด้านการเรียนการสอนสามารถช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ง่ายขึ้นและรวดเร็วขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีการเสริมแรง เช่น การชมเชยหรือให้รางวัลแก่พฤติกรรมที่ต้องการจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของตัวแบบให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

แมคเดวิด (McDavid, 1964 : 165-174) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของตัวแบบที่มีต่อการเรียนแบบของเด็กอนุบาล กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 4 - 5.2 ปี จำนวน 32 คน(ชาย 18 คน, หญิง 14 คน) โดยแบ่งเด็กออกเป็น 4 กลุ่ม ตัวแบบจะแสดงวิธีการเล่นเกมสซ์ชนิดหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างที่ 1 ดูตัวแบบแสดงการเล่นเกมสซ์ด้วยวิธีเดิมทุกครั้ง กลุ่มที่ 2 ดูตัวแบบแสดงวิธีการเล่นเกมสซ์เช่นเดียวกับกลุ่มที่ 1 เป็นส่วนใหญ่ และเปลี่ยนแปลงวิธีเล่นเกมสซ์แบบอื่นสลับกันบ้าง กลุ่มที่ 3 ดูตัวแบบเปลี่ยนแปลงวิธีการเล่นเกมสซ์สลับกันตลอดเวลาและกลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มควบคุมฝึกการเล่นโดยไม่มีตัวแบบ หลังจากเด็กได้ดูตัวแบบแล้วจึงให้เด็กแต่ละกลุ่มเล่นเกมสซ์ด้วยตนเอง ผลปรากฏว่าตัวแบบมีอิทธิพลต่อความสามารถของเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและพบว่ากลุ่มทดลองทั้งสามกลุ่มมีความสามารถดีกว่ากลุ่มควบคุม

การเรียนรู้ที่เกิดจากตัวแบบ ยังขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของตัวแบบ โดยเฉพาะเกี่ยวกับอายุและเพศ ซึ่ง ฮิคส์ (Hicks, 1965 : 97 - 100) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมของตัวแบบ ที่เกิดจากการได้เห็นตัวแบบก้าวร้าว โดยใช้ตัวแบบเป็นภาพยนตร์แสดงความก้าวร้าว กลุ่มตัวอย่างอายุ 4 - 7 ปี เป็นชาย 30 คน หญิง 30 คน แบ่งเป็น 5 กลุ่มให้ได้รับตัวแบบลักษณะต่างๆ กัน คือ กลุ่มที่ 1 ให้ตัวแบบเป็นผู้ใหญ่เพศชาย กลุ่มที่ 2 ให้ตัวแบบเป็นผู้ใหญ่เพศหญิง กลุ่มที่ 3 ให้ตัวแบบเป็นเด็กชายวัยเดียวกันกับผู้เรียนแบบ กลุ่มที่ 4 ตัวแบบเป็นเด็กผู้หญิงวัยเดียวกับผู้เรียนแบบและกลุ่มที่ 5 เป็นกลุ่มควบคุมไม่ให้ตัวแบบเลย ผลการทดลองปรากฏว่าเด็กที่ได้ดูตัวแบบไม่ว่าจะเป็นลักษณะใดยกเว้นกลุ่มควบคุมจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวตามตัวแบบอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับตัว

แบบที่เป็นเด็กชายวัยเดียวกันมีพฤติกรรมก้าวร้าวมากที่สุดและกลุ่มที่ได้รับตัวแบบเป็นผู้ใหญ่เพศชายมีพฤติกรรมก้าวร่ววน้อยที่สุด

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาถึง การเลียนแบบมีผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ซึ่งซิมเมอร์แมน และเจฟเฟ (Zimmerman and Jaffe, 1977 : 773 - 778) ได้ทำการศึกษาในเด็กอายุ 6-8 ปี และ 8.6 ปี กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชาย 18 คน และเด็กหญิง 18 คน โดยให้เด็กสังเกตตัวแบบแสดงการจัดจำแนกประเภทของภาพจากบัตรภาพ 4 ชุดรวม 12 ภาพ ทั้งนี้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ให้กลุ่มที่ 1 ดูผลการจัดภาพของตัวแบบเท่านั้น กลุ่มที่ 2 ให้ดูวิธีการจัดภาพ และกลุ่มที่ 3 ให้ดูวิธีการจัดภาพอย่างละเอียดในแต่ละกลุ่มทดลองจัดแบ่งกลุ่มตัวอย่างให้ครั้งหนึ่งได้รับการฝึกจัดภาพตามตัวแบบ และอีกครั้งหนึ่งไม่ได้รับการจัดภาพตามตัวแบบหลังการทดลองทำการทดสอบการจัดภาพของทุกๆ กลุ่ม ผลปรากฏว่า ความสามารถในการจัดภาพของแต่ละกลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และกลุ่มที่ 3 มีความสามารถในการจัดภาพสูงกว่ากลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การวิจัยที่เกี่ยวกับการออกเสียง โดยเฉพาะในการเรียนรู้คำศัพท์ของเด็กที่ผู้เลี้ยงดูเด็กพยายามได้ตอบด้วยการพูด หรือการส่งเสียงตอบกับเด็กจะเป็นการกระตุ้นให้เด็กเล่นเสียงมากยิ่งขึ้น เด็กจะเกิดการเรียนรู้ภาษาได้เร็วขึ้น ดังการทดลองของ ฮีเลนท์ (Helen, 1981 : 207) ได้ทำการศึกษาการเรียนรู้คำศัพท์ของเด็ก กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งอายุ 17 เดือน จำนวน 136 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ทั้ง 2 กลุ่ม สังเกตตัวแบบคือแม่ ตัวแบบแม่ในกลุ่มที่ 1 จะพูดกับเด็กมาก ตัวแบบแม่ในกลุ่มที่ 2 จะพูดกับเด็กน้อย แล้ววัดจำนวนคำศัพท์ ผลจากการทดลองพบว่า ในกลุ่มแรกที่แม่พูดกับเด็กมากเด็กจะเข้าใจคำศัพท์ประมาณ 58 คำ ส่วนกลุ่มที่แม่พูดน้อย เด็กเข้าใจคำศัพท์เพียง 32 คำ เท่านั้น ดังนั้นการตอบโต้ของแม่เป็นสิ่งกระตุ้นที่สำคัญช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ภาษา โดยเฉพาะการเรียนรู้คำศัพท์สูงกว่าเด็กที่มีตัวแบบหรือแม่พูดกับเด็กน้อย

จากการวิจัยที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เป็นการศึกษาการใช้เทคนิคการใช้ตัวแบบในการเรียนรู้ด้านต่างๆ เช่น การใช้ตัวแบบบุคคลจริงและการใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ในการเรียนรู้ภาษา ซึ่งผู้วิจัยได้นำเทคนิคทั้งสองแบบนี้มาเป็นตัวแปรอิสระและตั้งสมมติฐานในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ว่า การใช้ตัวแบบทำให้นักเรียนออกเสียงภาษาไทยได้ถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้ และจากการวิจัยต่างๆ ดังกล่าวพอจะเป็นแนวทางได้ว่า ผลของการใช้ตัวแบบทำให้การออกเสียงภาษาไทยถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษา

2.1 ความหมายและความสำคัญทางการเรียนรู้ภาษา

นักจิตวิทยา และนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้หลายแนวความคิดดังนี้
 คิมเบิลและการ์เมซี (Kimble and Gemathy, 1961) ได้ให้คำจำกัดความของ การเรียนรู้ว่าเป็น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร โดยเป็นผลจากการฝึกฝนเมื่อได้รับการเสริมแรงมิใช่ เป็นผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติที่เรียกว่าปฏิกิริยาสะท้อน เช่น การกระพริบตาเมื่อผงเข้าตา วุฒิภาวะหรืออายุ

ฮิลการ์ด และเบาวเวอร์ (Hilgard and Bower, 1975 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534: 27) กล่าวว่า การเรียนรู้ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอันเป็นผลจากการฝึกฝน และประสบการณ์ แต่มิใช่ผลจากการตอบสนองที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น สัญชาตญาณหรือวุฒิภาวะ หรือจากการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวของร่างกาย เช่น ความเมื่อยล้า พืชของยา เป็นต้น

ริชาดร์ (Richard I. Arends, 1994 : 500-501) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยการสังเกต และทดสอบสิ่งใหม่ๆอยู่เสมอ

นักการศึกษาของไทยได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดดังกล่าวไว้ดังนี้ สุชา จันท์ธรม (2527 : 36) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสอนมีแบบแผนมีประสบการณ์

ไสว เลี่ยมแก้ว (2527 : 15) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีขึ้นเป็นผลของพัฒนาการหรือพันธุกรรม การเปลี่ยนแปลงได้แก่การเปลี่ยนแปลงจากไม่รู้มาเป็นผู้ จากทำไม่ได้มาเป็นที่ทำได้ และจากไม่ชอบมาเป็นผู้ชอบ

โยธิน ศันสนยุทธ และคณะ (2533 : 72) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงอย่างค่อนข้างถาวรในพฤติกรรมซึ่งเป็นผลของการฝึกหัด

ศุรางค์ โค้วตระกูล (2541 : 185) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือจากการฝึกหัดรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงปริมาณความรู้ของผู้เรียน

ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม (2544 : 145) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการ (Process) ที่อินทรีย์มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างถาวรหรือค่อนข้างถาวร อันเนื่องมาจากประสบการณ์หรือการฝึกหัด

แกรี่ และคิงส์เลย์ (Gary and Kingsley, 1963 อ้างถึงในปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534 : 28) ได้อธิบายถึงลักษณะของการเรียนรู้มี 3 ประการ คือ

- 1) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ เพราะมีวัตถุประสงค์หรือแรงจูงใจ

2) การเรียนรู้เกิดจากการพยายามตอบสนองหลายรูปแบบเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายหรือการแก้ปัญหา

3) การตอบสนองจะต้องทำเป็นนิสัย

สุรางค์ โค้วตระกูล (2541 : 186) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการเรียนรู้ไว้ดังนี้

- 1) พฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นโดยการเรียนรู้และสามารถจะสังเกตได้
- 2) พฤติกรรมแต่ละชนิดเป็นผลรวมของการเรียนที่เป็นอิสระหลายอย่าง
- 3) แรงเสริม (Reinforcement) ช่วยทำให้พฤติกรรมการเรียนรู้เกิดขึ้นได้

โยธิน คันสนนุทธ และคณะ (2533 : 72) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมที่ถือว่ามีได้เกิดจากการเรียนรู้ มีอยู่ 3 ประการ คือ -

1) ปฏิกริยาสะท้อน (Reflexes) เป็นพฤติกรรมตอบสนองตามธรรมชาติ เช่น การกระตุกของหัวเข่า การกระพริบตา การหายใจ เป็นต้น

2) สัญชาตญาณ (Instincts) และผลจากวุฒิภาวะ (Maturation) เช่น ปลาว่ายน้ำ สัตว์พูดไม่ได้ มนุษย์บินไม่ได้ ถูกเปิดเดินได้หลังจากฟักออกจากไข่แล้วระยะหนึ่ง ทารกเดินได้เมื่ออายุอันสมควร

3) พฤติกรรมที่เกิดขึ้นชั่วคราวในระยะเวลาหนึ่ง เช่น เวลาเหนื่อยอ่อนเพลีย เวลาป่วย เวลาได้รับยาหรือสารเคมีซึ่งทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนไปชั่วคราว

ศรียา นิยมธรรม (2519 : 1-2) ได้ให้ความหมายของภาษาไว้ว่า ภาษา หมายถึง ความสามารถในการติดต่อกับผู้อื่น เพื่อสื่อความหมาย หรือเพื่อแสดงความรู้สึกความคิดเห็นทั้งหมด และรวมถึงวิธีการทุกอย่างที่ใช้ติดต่อกับสื่อความหมาย ทั้งการพูด การเขียน และทำท่าทางประกอบ การแสดงสีหน้า การใช้ภาษาใบ้ เป็นต้น และภาษาเป็นเครื่องมือในการสมมติของเด็ก การเรียนรู้และการใช้ภาษาของเด็กจะมีลักษณะสร้างสรรค์

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2533: 91) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาษา หมายถึง ระบบการเปล่งเสียงและการเรียนรู้สัญลักษณ์ต่างๆ ซึ่งคนในสังคมหนึ่งๆ เรียนรู้และใช้ในการทำงานด้วยกัน คนที่ใช้ภาษาเดียวกันสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกันได้อย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง ภาษาช่วยให้คนรวมกันเป็นกลุ่ม สังคม เป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดทางสังคมและวัฒนธรรมแก่ชนรุ่นหลังด้วย

ในการเรียนรู้ทางภาษา บันดูรา (Bandura, 1986 : 498-499) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความสัมพันธ์กันระหว่างกระบวนการและทิศทางของประสบการณ์ซึ่งจะนำมาสู่ความเข้าใจและความรู้ โดยสื่อความหมายออกมาในรูปแบบสัญลักษณ์ทางภาษา

ส่วนศรีเรือน แก้วก้วาล (2519 : 134-140) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ทางภาษา หมายถึง ความสามารถใช้ภาษาที่รู้ได้อย่างอัตโนมัติ อย่างคล่อง อย่างชำนาญ ในทุกๆ ทักษะ คือ ทักษะ การฟัง การพูด การอ่านและการเขียน ทักษะการฟัง คือ ความสามารถที่จะฟังเข้าใจความหมาย เสียงที่เป็นภาษาที่ผู้อื่นเปล่งออกมาตามระบบ และแบบสร้างของภาษานั้นๆ ทักษะการพูด คือ ความสามารถที่จะพูดออกเสียงได้ตามระบบและแบบสร้างของภาษานั้นๆ ซึ่งทักษะทั้งสองนี้จะ เน้นในเคื่กระดบอนุบาลและหลังจาก 6 ปี ไปแล้วจึงจะเน้นทักษะการอ่านออกเสียงและการเขียน ต่อไป โดยใช้วิธีการสอนที่พยายามปลูกสร้างสถานการณ์ที่คล้ายกับการเรียนภาษาแม่ของเด็ก วิธีการสอนวิธีหนึ่งคือวิธีสอนโดยใช้ตัวแบบและการทำซ้ำๆ กัน (Modeling and Repetition) จน เกิดความชำนาญทั้ง 4 ทักษะ โดยการเริ่มเรียนทักษะการฟัง การพูดก่อน แล้วจึงเรียนอ่านและ เขียนต่อไป

จากความหมายทางภาษาสรุปได้ว่า ภาษา หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารระหว่าง มนุษย์ได้อย่างมีความหมายซึ่งการเรียนรู้ภาษาจะออกมาในรูปแบบสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ใช้ในสื่อสาร ถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาพูด เขียน ทำทางประกอบ

ความสำคัญของภาษา

ภาษาเกิดขึ้นจากความจำเป็นของมนุษย์ที่ต้องติดต่อสัมพันธ์กัน ภาษาเป็นสื่อกลางในการ ตกลงบอกกล่าว ทำความเข้าใจกันระหว่างบุคคล เป็นเครื่องมือช่วยในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ช่วยให้ คนคิดและวินิจฉัยคุณภาพของสติปัญญา นักทฤษฎีพัฒนาการ ดวงเดือน ศาสตร์ภัทร์ (2529 : 214-215) ได้ให้ความสำคัญของภาษาไว้ว่า ภาษามีความสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

- 1) เด็กสามารถใช้ภาษาเพื่อการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นเปิดโอกาสให้เกิดกระบวนการ สังคมประกิต (Socialization)
- 2) เด็กสามารถใช้ภาษาเป็นคำพูดที่เกิดขึ้นภายในรูปแบบของการคิดและในระบบ สัญลักษณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการทางภาษาในระดับต่อไป
- 3) ภาษาเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นภายในตัวเด็ก ดังนั้นเด็กจึงไม่ต้องอาศัยการจัดกระทำ กับวัตถุจริงๆ เพื่อแก้ปัญหา เด็กสามารถสร้างจินตนาการในสมองซึ่งก่อให้เกิดการทดลองขึ้น เด็ก สามารถจินตนาการถึงวัตถุ แม้วัตถุนั้นจะอยู่นอกสายตาหรืออยู่ในอดีต

นอกจากนี้ ภาษายังช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านสังคม อารมณ์-จิตใจ ร่างกาย และ สติปัญญาเกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมอย่างรวดเร็วมีการปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มเพื่อนและ สังคมรอบๆ ข้าง เกิดความอบอุ่นมั่นคง เกิดการเรียนรู้ เกิดแนวคิด ตลอดจนความรู้สึกและเจตคติ ต่างๆ สามารถปรับตัวให้อยู่ในสิ่งแวดล้อมได้

2.2 กระบวนการเรียนรู้ภาษา

กระบวนการเรียนรู้ภาษา มีลำดับขั้นดังนี้

2.2.1 การเลียนแบบ (Imitation) เป็นกระบวนการที่สำคัญในการเรียนภาษาเพราะ

เป็นขั้นเลียนเสียงคำพูดตามเสียงที่ได้ยิน

2.2.2 การเอาอย่าง (Identification) เด็กมิได้เลียนการออกเสียงอย่างเดียวแต่เลียน

ท่าทาง นิสัยใจคอจากบุคคลที่ตนเลียนภาษานั้น

2.2.3 การเลียนพฤติกรรมตอบสนองกับสิ่งเร้าหลายตัว(Multiple Response Learning)

เป็นพฤติกรรมตอบสนองสิ่งเร้า โดยพยายามลองใช้อวัยวะเครื่องเปล่งเสียงต่างๆ นั้นให้ทำงานสัมพันธ์กันหลายตัว ได้แก่ สมองที่มองเห็น ได้ยิน สะสมความจำ การทำริมฝีปาก สีหน้า

ท่าทาง สายตา คิ้ว เด็กพยายามทำตามอย่าง

2.2.4 การเรียนรู้โดยสัมพันธ์ภาวะ (Associative Learning) เด็กเรียนรู้คำศัพท์

และความหมายของคำ ระหว่างเสียงและสิ่งของหรือพฤติกรรม เช่น เด็กเรียนรู้คำว่าตุ๊กตา ได้ทันที เมื่อแม่ยื่นตุ๊กตาให้และบอกว่า “ตุ๊กตา” เด็กก็จะจำได้และเรียนรู้ได้

2.2.5 การลองผิดลองถูก (Trial and Error) ช่วงนี้เป็นช่วงการปฏิบัติเด็กอาจจะ

ปฏิบัติได้ถูกบ้าง ผิดบ้าง ควรเข้าใจและชมเชย เมื่อเด็กออกเสียงได้ถูกต้อง

2.2.6 การเรียนรู้แบบถามตอบ (Question-Answering) เมื่อเด็กได้เรียนรู้ภาษาไป

บ้างแล้วเกิดความคิดอย่างมีระบบ รู้จักใช้เหตุผลซึ่งเด็กในวัยประถมศึกษาจะมีอารมณ์อยากรู้อยากเห็นมากจึงชอบถาม ผู้ปกครองควรสนองตอบ เพราะจะช่วยในการพัฒนาภาษาของเด็กให้ดีขึ้น

2.2.7 การถ่ายทอดการเรียนรู้ (Transfer of Learning) การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เป็น

การง่ายขึ้นถ้าผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้มาก่อน เช่น รู้จักไก่อยู่แล้วก็สอนให้รู้จักเป็ดและห่าน โดยชี้ให้เห็นถึงความแตกต่าง เด็กจะจำได้เร็วและมีความคิดเป็นระบบ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2519 : 127-133) ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของจรรยา สุวรรณทัต และ คณะ (Chancha Suvanathat and others, 1986:122) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้ทางภาษาเป็นกระบวนการที่เกิดจากความชำนาญ (Experienced Approach) ซึ่งมีความเห็นว่าเด็กจะเริ่มเรียนรู้ภาษาอย่างไม่เป็นกฎเกณฑ์แต่เรียนรู้ภาษาในลักษณะเดียวกัน การฝึกทักษะความชำนาญและความสามารถด้านอื่นๆ การเรียนรู้คำจะเกิดการเรียนรู้จากการได้ยินคนอื่นพูดซ้ำๆ ก็นำมาพูด โดยเฉพาะเด็กจะเรียนรู้ได้เร็ว ถ้าคำที่เด็กเรียนรู้เป็นประสบการณ์เดิมที่ใกล้ตัวเด็ก

ทิงเกอร์ (Tinker, 1952 : 158) ได้กล่าวว่างค์ประกอบในการเรียนรู้ถึงความเข้าใจภาษา

ต้องประกอบด้วย

- 1) ความสามารถทั่วไป ระดับวุฒิภาวะของเด็กเป็นตัวกำหนดขอบเขตในการเรียนรู้

ความหมายของคำในเด็กที่มีอายุเท่ากันจะมีความสามารถในการใช้คำศัพท์ได้แตกต่างกัน

2) ประสิทธิภาพและความพร้อมในการอ่านของเด็กมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้คำศัพท์ต่างๆ เพิ่มขึ้น ดังนั้นเด็กที่มีประสิทธิภาพและความพร้อมที่ต่างกันย่อมรู้ความหมายของคำศัพท์แตกต่างกัน

3) ความอยากรู้อยากเห็นของเด็กจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้เด็กต้องการเรียนรู้ความหมายของสิ่งต่างๆ ครูควรช่วยให้เด็กในทุกโอกาส

4) การสอนคำต่างๆ ให้แก่เด็ก ช่วยทำให้เด็กเกิดความเข้าใจคำต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ภาษาช่วยให้มนุษย์สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองและเข้าใจผู้อื่นได้ เกิดการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาทางสังคม ตลอดจนช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสติปัญญาต่อไปได้ในอนาคต :-

2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษา

ในการเรียนรู้ทางภาษามีทฤษฎีพื้นฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งครีธา นิยมธรรมและประภัสสร นิยมธรรม (2519 : 31-35) ได้สรุปไว้ดังนี้

1) ทฤษฎีการเลียนแบบ (The Imitation Theory) ซึ่งเลวิส (Lewis) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเลียนแบบในการเรียนรู้ภาษาอย่างละเอียด ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการเรียนรู้ทางด้านการพูดนั้นเกิดขึ้นได้หลายทาง โดยอาศัยการเลียนแบบซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้จากการมองเห็น หรือการได้ยินเสียง

2) ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) ทฤษฎีนี้อาศัยจากหลักของทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งถือว่าพฤติกรรมทั้งหลายถูกสร้างขึ้นโดยอาศัยเงื่อนไขไรน์โกลด์ (Rheingold) และคณะ พบว่า เด็กจะพูดมากขึ้นเมื่อได้รับรางวัลหรือแรงเสริม

3) ทฤษฎีการเรียนรู้ (Motor Theory of Perception) ลิเบอร์แมน (Lieberman) ตั้งสมมติฐานไว้ว่า การรับรู้ทางการฟังขึ้นอยู่กับ การเปล่งเสียง จึงเห็นได้ว่าเด็กมักจ้องหน้าเวลาเราพูดด้วย การทำเช่นนี้อาจเป็นเพราะเด็กฟังแล้วพูดซ้ำด้วยตนเองหรือหัดเปล่งเสียงโดยอาศัยการอ่านริมฝีปากแล้วจึงเรียนรู้คำ

4) ทฤษฎีความพึงพอใจแห่งตน (The Autism Theory หรือ Autistic Theory) ทฤษฎีนี้ถือว่า การเรียนรู้การพูดของเด็กเกิดจากการเลียนแบบอันเนื่องมาจากความพึงพอใจที่จะทำได้เช่นนั้น โมว์เรอร์ (Mowrer) เชื่อว่าความสามารถในการฟัง และความเพลิดเพลิดจากการได้ยินเสียงผู้อื่นและเสียงตนเอง เป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้ภาษา

5) ทฤษฎีความบังเอิญจากการเล่นเสียง (Babble Luck) ธอร์นไคค์ (Thorndike)

ได้อธิบายว่าเมื่อเด็กกำลังเล่นเสียงอยู่นั้น เผอิญมีบางเสียงไปคล้ายกับเสียงที่มีความหมายในการพูดของพ่อแม่ พ่อแม่จึงให้การเสริมแรงทันที ด้วยวิธีนี้ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ภาษา

6) ทฤษฎีชีววิทยา (Biological Theory) ของเลนเนเบอร์ก (Lenneberg) เชื่อว่าการเรียนรู้ทางภาษานั้นมีพื้นฐานทางชีววิทยาเป็นสำคัญ กระบวนการที่คนพูดได้ขึ้นอยู่กับอวัยวะในการเปล่งเสียงที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เมื่อถึงเวลาอันสมควรเด็กก็จะเริ่มต้นส่งเสียงอ้อแอ้ และพูดได้ตามลำดับถ้าได้ติดต่อกับผู้อื่น

7) ทฤษฎีทางภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistics) ของฟิชแมน (Fishman, 1972 : 1) ได้อธิบายไว้ว่า สังคมวิทยาภาษาเน้นหัวข้อทั้งหมดที่เกี่ยวกับองค์กรทางสังคมของพฤติกรรมภาษา (Social organization of language behavior) ซึ่งไม่เพียงจะรวมการใช้ภาษาเท่านั้นยังรวมถึงทัศนคติทางภาษาและพฤติกรรมที่เห็นได้ชัดเกี่ยวกับภาษาและผู้ใช้ภาษาด้วย

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เด็กสามารถเลียนแบบได้ดีเมื่อมีการเสริมแรงหรือการให้รางวัล ดังนั้นตัวแบบที่ดีนั้นจะต้องมีความคุ้นเคยและรู้จักธรรมชาติของเด็กได้เป็นอย่างดีเด็กจะได้เกิดการเรียนรู้สิ่งต่างๆได้ด้วยตนเอง

2.4 ภาษาศาสตร์สังคมกับภาษาศาสตร์จิตวิทยา

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2533 : 5) ได้กล่าวไว้ว่า ภาษาศาสตร์จิตวิทยา (Psycholinguistics) ศึกษาภาษาในแง่ที่สัมพันธ์กับปัญหาด้านจิตวิทยาของผู้พูด เช่น กระบวนการเรียนรู้ หรือรับรู้สัมพันธ์กับภาษาอย่างไร สภาพทางด้านจิตใจและภูมิหลังที่มีผลกระทบต่อจิตใจและการเรียนรู้หรือการรับรู้ภาษา พัฒนาการเรียนรู้ภาษาของเด็กหรือของคนที่เรียนภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

ภาษาศาสตร์สังคมไม่เน้นปัจจัยทางด้านที่เกี่ยวกับจิตใจ นักภาษาศาสตร์สังคมมักดูภาษาเป็นพฤติกรรมทางสังคมและดูจากกลุ่มสังคมไม่ดูจากคน 1 คน อย่างเช่น นักภาษาศาสตร์จิตวิทยานอกจากนั้นการศึกษาทางภาษาศาสตร์จิตวิทยามักใช้แนวทางของการวิจัยแบบทดลอง (Experimental Research) ซึ่งพบว่าใช้น้อยมากในการศึกษาทางภาษาศาสตร์สังคม

2.5 แนวทางในการศึกษาภาษาศาสตร์สังคม

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2533 : 12-22) ได้กล่าวเกี่ยวกับ แนวทางการศึกษาภาษาศาสตร์สังคม เราอาจพิจารณาได้จากแง่มุม หลายแง่มุมในที่นี้จะขอยกมากล่าวเพียง 2 แ่ง่มุมคือ พิจารณาจากความเล็กใหญ่หรือขนาดของหน่วยที่ศึกษาและพิจารณาจากแนวทางการวิเคราะห์

1) ขนาดของหน่วยที่ศึกษา

ปัญหาทางภาษาที่สัมพันธ์กับสังคม โดยกำหนดหน่วยที่ศึกษาให้เล็กหรือใหญ่ก็

ได้ ถ้ากำหนดให้เด็กก็จะเป็นการศึกษารูปภาษารูปใดรูปหนึ่งแบบเฉพาะเจาะจง เช่น เสียง (r) หรือศึกษาลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น ลักษณะของคำสแลงในภาษาวัยรุ่น เป็นต้น เพื่อควารูปภาษาหรือลักษณะที่กำหนดนี้ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางสังคมอย่างไรบ้าง ปัจจัยทางสังคมที่ศึกษาก็มีลักษณะเฉพาะเจาะจง เช่น ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับตัวผู้พูด หรือปัจจัยที่เกี่ยวกับการใช้ภาษา เช่น สถานการณ์ผู้ฟัง ขอบเขตของการศึกษาเช่นนี้มักแคบมากแต่ลึก คำตอบที่ได้มักไม่เกี่ยวข้องกับภาพรวมของภาษาทั้งหมด หรือสังคมทั้งสังคม แต่จะให้ความเข้าใจอย่างละเอียดเกี่ยวกับลักษณะบางประการในภาษาและสังคม การศึกษาเช่นนี้มีผู้เรียกว่า ภาษาศาสตร์สังคมจุลภาค (Microsociolinguistics) การศึกษาภาษาศาสตร์สังคมอีกแนวทางหนึ่ง คือการศึกษาภาษาที่สัมพันธ์กับสังคมในวงกว้าง หน่วยที่เกี่ยวกับภาษาที่นำมาพิจารณาคือ ภาษาทั้งภาษาไม่เฉพาะเจาะจงลงไป ในรูปใดรูปหนึ่งหรือลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ส่วนในด้านที่เกี่ยวกับสังคมก็พิจารณาสังคมทั้งสังคม ส่วนใหญ่มักเน้นการศึกษาระดับชาติ การศึกษาเช่นนี้ เป็นการศึกษาแบบมหภาค (Macro studies) ภาษาศาสตร์สังคมที่ใช้แนวทางนี้จึงเรียกว่า ภาษาศาสตร์สังคมมหภาค (Macrosociolinguistics)

2) แนวทางการวิเคราะห์

การเข้าถึงปัญหาในภาษาศาสตร์สังคม อาจแตกต่างกันโดยแนวทางการวิเคราะห์ ซึ่งมีหลายแนวทาง แต่ที่เด่นและสำคัญมีอยู่ 3 แนวทางดังนี้

- การวิเคราะห์การใช้ภาษา ในฐานะที่เล่นบทบาทในการสื่อสารของสังคมคือ ศึกษาลักษณะภาษาและการใช้ภาษาของผู้พูดว่ามีรูปแบบอย่างไร ต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร ความแตกต่างขึ้นอยู่กับปัจจัยใดทางสังคม เช่น การวิเคราะห์ภาษาไทยของคนไทยมุสลิมว่ามีรูปแบบอย่างไรในการออกเสียงตัวสะกด

- การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภาษากับตัวแปรทางสังคม เพื่อดูว่าปัจจัยใดทางสังคมสัมพันธ์กับลักษณะการใช้ภาษา หรือเพื่อสรุปว่าการแปรในการใช้ภาษาสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมหรือไม่

- การวิเคราะห์เพื่อแสดงแนวต่อเนื่อง ของปรากฏการณ์ทางภาษาโดยใช้สเกลชี้บ่งเป็นนัย (Implicational Scale) ซึ่งเป็นสเกลที่เรียงข้อมูลเป็นลำดับขั้น และเราสามารถทำนายได้ว่าถ้าลักษณะหรือคุณสมบัติใดปรากฏในช่องหนึ่งจะต้องปรากฏในช่องที่อยู่ต่ำกว่าหรือช่องทางขวามือเสมอสเกลชี้บ่งเป็นนัยใช้แสดงแนวต่อเนื่อง ซึ่งเป็นหลักฐานบ่งบอกการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่ค่อยเป็นค่อยไป หรือบ่งบอกลักษณะของสิ่ง 2 สิ่ง ที่ไม่ต่างกันอย่างเด็ดขาด

3) ทฤษฎีการใช้ภาษาที่สมบูรณ์จะต้องคำนึงข้อเท็จจริง 4 ประการ

- รู้ว่ารูปภาษารูปใด เป็นไปได้อย่างเป็นทางการ (Formally Possible) หมายถึง

ความว่ารูปร่างแบบใดในภาษาถูกไวยากรณ์นั่นเอง

- รูปร่างภาษาแบบใดที่ “ใช้ได้” คือเป็นที่ยอมรับ รูปร่างบางแบบถึงแม้ว่าไม่ถูกไวยากรณ์ ก็อาจเป็นที่ยอมรับได้

- รูปร่างภาษาแบบใดเหมาะสมหรือไม่ และใช้อย่างไรจึงจะเหมาะสม การที่จะรู้ว่าเหมาะสมหรือไม่ ผู้พูดต้องมีความรู้เกี่ยวกับบริบททางสังคมทุกชนิดที่เกี่ยวข้อง

- รูปร่างภาษาแบบใดที่ใช้กันจริงๆ คือได้มีผู้ใช้ไปแล้ว ทฤษฎีไวยากรณ์ของชอมสกี ไม่สนใจประเด็นนี้เลย การปรากฏจริงของรูปร่างไม่สำคัญเท่ากับว่ารูปร่างที่ถูกไวยากรณ์นั้นผลิตถูกไวยากรณ์หรือไม่

4) ภาษาอยู่ภายใต้อิทธิพลของสังคมและเปลี่ยนแปลงตามสภาวะของสังคม ซึ่งเน้นความจริงที่ว่าในการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของเราไม่มีตอนใดเลยที่เราจะหลุดพ้นจากอิทธิพลของสังคม แม้แต่ประเภทของภาษาที่ระบุไว้ในพจนานุกรมก็แสดงให้เห็นอิทธิพลทางสังคม เช่น Colloquial (ภาษาปาก) Slang (ภาษาสแลง) Literary (ภาษาวรรณคดี) Technical (ศัพท์เทคนิค) Scientific (ภาษาวิทยาศาสตร์) Conversational (ใช้เฉพาะในการสนทนา) Dialectal (ใช้เฉพาะถิ่น)

จะเห็นได้ว่าภาษาที่มนุษย์เราใช้อยู่ในปัจจุบันนี้มีอยู่หลายประเภทด้วยกันขึ้นอยู่กับว่ามนุษย์เราจะใช้ในโอกาสใด เวลาใด เพื่อที่จะให้เหมาะกับกาลเทศะ

2.6 ภาษาศาสตร์สังคมกับการเรียนการสอน

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2533 : 174-188) ได้สรุปถึงแนวทางในการเรียนการสอนภาษาศาสตร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนี้คือ

1) แนวทางแบบดั้งเดิม (Traditional Approach) แนวทางการสอนแบบนี้ นับเป็นแบบที่เก่าแก่ที่สุด ให้ความสำคัญตั้งแต่สมัยเริ่มแรกที่มีการเรียนการสอนภาษาหลักการของแนวทางนี้ก็คือ ยึดไวยากรณ์เป็นสำคัญ บางครั้งก็มีผู้เรียกแนวทางแบบนี้ว่า แนวทางแบบไวยากรณ์ (Grammatical Approach)

2) แนวทางแบบโครงสร้าง (Structural Approach) แนวทางนี้เกิดขึ้นจากอิทธิพลของความคิดทางพฤติกรรมศาสตร์ของสกินเนอร์ เนื่องจากแนวทางนี้เป็นแนวทางแรกที่น่าภาษาศาสตร์เข้ามาประยุกต์ ในบางครั้งจึงมีผู้เรียกแนวทางนี้ว่า แนวทางภาษาศาสตร์ (The Linguistic Approach) หลักการของแนวทางนี้ก็คือ ความเชื่อที่ว่า การเรียนภาษาเป็นการสร้างนิสัย (Habit Formation) ในการเรียนถ้าได้ฝึกฝนสิ่งที่ถูกต้องมากเท่าใด ก็จะใช้ภาษาได้ชำนาญมากเท่านั้น ดังนั้นแนวทางนี้จึงมักใช้วิธีการสอนแบบฝึกตามกระสวน (Pattern Drill) วิธีการแบบใช้เทปฟัง (Audio-lingual) จึงถูกนำเข้ามาใช้ในการสอนตามแนวทางแบบนี้

3) แนวทางแบบสถานการณ์ (Situational Approach) แนวทางแบบสถานการณ์มีหลักการสำคัญคือ ยึดสถานการณ์การใช้ภาษาเป็นหลัก เน้นการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันมากกว่ากฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์หรือโครงสร้าง แบบเรียนที่ใช้แนวทางนี้มักประกอบด้วยบทต่างๆ ซึ่งแต่ละบทมีชื่อเรื่องเป็นสถานการณ์

4) แนวทางแบบธรรมชาติ (Natural Approach) แนวทางแบบธรรมชาติเป็นแนวทางการสอนภาษาที่ริเริ่มและนำมาใช้ในการสอนภาษาไทย หลักสำคัญคือ ให้เรียนพูดโดยการฟังให้เข้าใจ ทฤษฎีที่หนุนหลังแนวทางแบบนี้คือ ถ้าผู้เรียนเรียนโดยฝึกฝนก่อนเวลาอันสมควร เขาจะออกเสียงผิดไปตลอดแนวทางนี้ จึงมุ่งสอนให้ผู้เรียนฟังอย่างเดียวเป็นเวลาอย่างน้อย 6 เดือนโดยไม่ให้พูดเลยหรือพูดน้อยมาก สิ่งที่ฟังก็คือ การใช้ภาษาของครูผู้สอนกับผู้ช่วย ซึ่งจะพูดคุยกันต่อหน้าผู้เรียนมีการแสดงท่าทางประกอบเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาเองตามธรรมชาติ

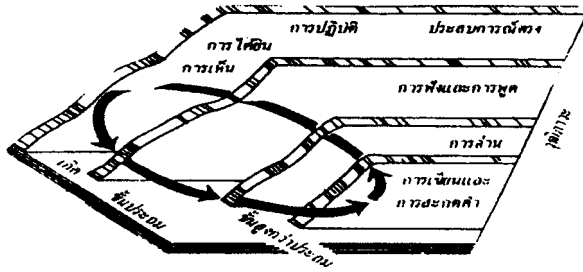
5) แนวทางแบบหน่วยคิด (Notional Approach) Notion คือหน่วยความคิดซึ่งสามารถแสดงออกทางคำนาม สรรพนาม กริยา บุพบท สันธาน คุณศัพท์และวิเศษณ์ เป็นหน่วยสากลที่พบในทุกภาษา แนวทางแบบหน่วยความคิดไม่เน้นไวยากรณ์ ไม่เน้นสถานการณ์ แต่เน้นการแสดงออกตามประเด็นต่างๆ เช่น เรื่องเวลา เรื่องเนื้อที่ เป็นต้น

6) แนวทางแบบหน้าที่หรือแบบสื่อสาร (Functional / Communicative Approach) แนวทางแบบนี้เกิดจากขบวนการเคลื่อนไหวให้มีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร หลักการสำคัญของแนวทางการสอนภาษาแบบนี้คือ จุดเน้นที่ว่าผู้พูดต้องการพูดเรื่องอะไรและต้องการได้อะไรจากการพูดนั้น

2.7 ภาษาพัฒนาการภาษาของนักเรียนประถมศึกษา

พัฒนาการพูดของเด็กเป็นกระบวนการต่อเนื่องจากวัยทารกที่เด็กฝึกทำเสียงจากความพอใจที่จะใช้เสียงเป็นเครื่องเล่นและพัฒนาโดยเลียนเสียงพ่อแม่หรือผู้ใกล้ชิดรู้จักใช้ประโยคในรูปต่างๆ มีความรู้ทางไวยากรณ์ดีขึ้น

คลอสไมเออร์ และ ริปเปิล (H.H Klausmeier and R.E Ripple) ได้กล่าวถึงลำดับขั้นของพัฒนาการและความสัมพันธ์ภายในของกิจกรรมทางภาษา ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 แสดงลำดับขั้นของพัฒนาการและความสัมพันธ์ภายในของ
กิจกรรมทางภาษา

แหล่งอ้างอิง : ประสาท อิศรปริดา, 2523 : 145-146

หลังจากที่เด็กเกิดมาไม่นาน...เด็กจะตอบสนองต่อวัตถุหรือเหตุการณ์แวดล้อม สิ่งที่เขาได้ปฏิบัติ ได้ยิน ได้รู้สึก และได้เห็น จะเป็นประสบการณ์ตรงที่เป็นพื้นฐานสำคัญต่อวุฒิภาวะ (Maturity)

ประสาท อิศรปริดา (2523 : 145-146) ได้กล่าวถึงขั้นต่างๆ ในการพัฒนาทางด้านภาษาไว้ดังนี้

อายุ 5-6 ปี

ในการเรียนรู้ มีข้อน่าสังเกตว่า วัตถุหรือเหตุการณ์แวดล้อมเกี่ยวกับคำศัพท์ทางภาษาจะเป็นสิ่งจำเป็นมากต่อพัฒนาการทางการพูด ซึ่งจะเจริญรวดเร็วในระยะก่อนเข้าโรงเรียน ความคิดรวบยอดและการเข้าใจความหมายของสิ่งของและถ้อยคำ ความสามารถที่จะแยกความแตกต่างของวัตถุ เสียง และความสามารถที่จะพูดอย่างถูกต้อง เป็นสิ่งจำเป็นต้องมีก่อนที่จะเรียนหรือสอนอ่าน ซึ่งปกติมักจะเริ่มเมื่อเด็กมีอายุประมาณ 5 หรือ 6 ปี หลังจากที่ได้พร้อมที่จะอ่านไม่นานนัก

อายุ 7-8 ปี

เราก็จะเริ่มสอนพื้นฐานในการเขียน เพราะเด็กส่วนมากสนใจในการเขียนศัพท์ที่เขาพูดบ่อยๆ และสนใจที่จะเรียนการอ่านชื่อของตนไม่นานนักเด็กก็จะสามารถสะกดคำบางคำได้และสามารถนำคำง่ายๆ มาแต่งเป็นประโยคหรือจัดคำเป็นหมวดหมู่ได้โดยดูจากเกณฑ์ในการจัดคำต่างๆ ระยะเวลาเด็กบางคนจะเริ่มเลียนแบบผู้ใหญ่ ด้วยการฝึกเขียนชื่อของตนเอง บางคนก็ฝึกเขียนชื่อตนเองตั้งแต่เริ่มแรกที่เขียนชื่อตนเองได้ โดยที่ยังไม่อาจสะกดหรือเขียนคำอื่นๆ ได้ก็มี ในระยะนี้ผู้ปกครองหรือครูควรพยายามให้การเสริมแรงด้วยการชมเชย หรือให้รางวัลเมื่อเด็กสามารถเขียนได้

อายุ 9-11 ปี

เด็กส่วนมากก็จะมีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะเรียนรู้ภาษาทั้งด้านการอ่าน เขียน ฟัง และพูดพอสมควร

อายุ 12-14 ปี

ระยะนี้เด็กเรียนในชั้นที่สูงขึ้นกว่าระดับประถม (Intermediate grades) เขาก็จะมีพัฒนาการด้านภาษาอย่างกว้างขวางก้าวหน้ารวดเร็วมาก นอกจากนี้เขายังสามารถจะประยุกต์ความรู้ทางภาษาไปใช้ในการเรียนวิชาอื่นๆ อีกด้วยเป็นระยะที่ครูจำเป็นต้องให้สิ่งเร้า เพื่อช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างก้าวหน้าต่อเนื่องกัน และต้องคอยแนะและช่วยเหลือเด็กอย่างมาก

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เด็กจะสามารถเลียนแบบได้ดีจากประสบการณ์ตรงหรือตัวแบบที่เด็กใกล้ชิดมากที่สุดคือพ่อแม่ เด็กจะเรียนรู้คำศัพท์ต่างๆ ได้รวดเร็วก็ต่อเมื่อคำศัพท์นั้นเป็นคำศัพท์ที่เด็กมีความคุ้นเคยและใช้ในชีวิตประจำวัน โดยมีการเสริมแรงหรือการให้รางวัลเด็กก็จะเลียนแบบได้ดีขึ้นและรวดเร็วขึ้นอีกด้วย

2.8 ลักษณะการเรียนรู้ภาษาจากการใช้ตัวแบบ

การเรียนรู้ภาษาจากการใช้ตัวแบบของนักเรียนประถมศึกษา มี 3 ลักษณะ คือ การออกเสียงของคำ การเรียนรู้คำศัพท์และการสร้างประโยค การออกเสียงของคำโดยเฉพาะระบบเสียงและความยากง่ายในการใช้กลไกการเปล่งเสียงของเด็กกับผู้ใหญ่จะแตกต่างกัน จึงทำให้เด็กสามารถออกเสียงพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ได้เพียงบางเสียงเท่านั้น การเรียนรู้คำศัพท์ เด็กจะเรียนรู้คำศัพท์จากระดับอายุเรียนรู้คำศัพท์ทั่วไปมากกว่าศัพท์เฉพาะเรียนรู้คำที่มีประโยชน์ต่อตนเอง คำคุณศัพท์ และคำกริยาวิเศษ การขยายคำศัพท์มีมากขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้น เด็กอาจมีคำศัพท์ประมาณ 1,550-2,500 คำขึ้นไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเด็ก การสร้างประโยคของเด็กวัยประถมมักจะอยู่ในรูปการจัดคำเป็นหมวดหมู่และสามารถนำคำมาต่อเป็นประโยคได้ เริ่มสนใจและทำความเข้าใจกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว รู้จักการสังเกตและเลียนแบบการใช้ภาษาจาก พ่อแม่ และครูมักจะพูดให้เด็กได้ยินอยู่เสมอ จนเด็กเลียนแบบคำบางคำได้ถูกต้องโดยสามารถสร้างคำแต่ละคำมาเป็นประโยคที่สมบูรณ์ขึ้นเรื่อยๆ ในประโยคประกอบด้วย คำนาม สรรพนาม บุพบท และคำสันธาน

แมคคาร์ที (McCarthy) กล่าวว่า ในปัจจุบันเด็กมีแนวโน้มพูดได้เร็ว และดีกว่าเด็กในอดีต เหตุผลคือ

1) พ่อแม่สมัยใหม่ โดยเฉพาะแม่ มีโอกาสพูดกับเด็กๆ ได้มากเพราะว่ามีเวลามากพอ มีเครื่องอำนวยความสะดวก และรู้วิธีจะหัดให้เด็กพูด

2) การที่เด็กได้มีโอกาสเล่นกับเพื่อนวัยเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้เด็กหัดพูด และการพูดที่ลอกเลียนแบบคนอื่น (จรรยา ทองถาวร, 2530 : 119)

คำพูดที่เด็กใช้ มักจะอยู่ในรูปของประโยคคำถามมากกว่าประโยคบอกเล่า จากที่เมเยอร์ และเชน (Meyer and Shane อ้างถึงในจรรยา ทองถาวร, 2530 : 200) ได้ศึกษาค้นคว้า พบว่า เด็กจะพูดได้มากขึ้น ขึ้นอยู่กับส่วนประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

1) ชาวปัญญา เด็กฉลาดมักจะพูดได้เร็วกว่า และสามารถพูดได้ดีกว่า
2) ระเบียบ เด็กที่เติบโตในบ้านที่ระเบียบวินัยไม่เข้มงวดจะมีโอกาสพูดได้ดีกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่เคร่งครัดและบังคับ ดังนั้นครอบครัวควรเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกทางภาษา ให้มากกว่ามีโอกาสฟังอย่างเดียว

3) ลำดับคนในครอบครัว เด็กคนแรกของครอบครัว พ่อแม่มีเวลาที่จะพูดจะคุยด้วยมากกว่าน้องๆ คนถัดมา

4) ขนาดของครอบครัว ครอบครัวเล็กพ่อแม่มีเวลาพูดกับลูกได้มากกว่าครอบครัวใหญ่ ในครอบครัวใหญ่ระเบียบวินัยมักจะเป็นเผด็จการ ซึ่งเด็กทำอะไรไม่ได้ตามที่ต้องการ

5) สถานะทางสังคมเศรษฐกิจ ครอบครัวที่มีสถานภาพทางสังคมเศรษฐกิจไม่ดีพ่อแม่ มักไม่มีเวลาให้กับลูกๆ เพราะต้องเอาเวลาส่วนใหญ่ออกไปประกอบอาชีพ การพูดคุยระหว่างสมาชิกของครอบครัวจึงมีน้อยต่างกับครอบครัวที่สถานภาพทางสังคมเศรษฐกิจดี พ่อแม่ไม่ต้องดิ้นรนในการหาเลี้ยงครอบครัวมากนักจึงทำให้มีเวลาอยู่กับลูกมากกว่าการพูดคุยระหว่างสมาชิกของครอบครัวจึงมีมากกว่า

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ครอบครัวมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเด็กให้เกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น เด็กจะได้รับประสบการณ์ตรงจากการที่เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัว ดังนั้นครอบครัวจึงควรเอาใจใส่ดูแลเด็กอย่างสม่ำเสมอเพราะเด็กมีความไว้วางใจผู้ที่เป็นพ่อแม่ จึงทำให้เด็กเลียนแบบพฤติกรรมของพ่อแม่ได้ดีและรวดเร็ว

2.9 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษา

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษา ผู้ใหญ่ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ภาษาให้มากที่สุด จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้คำศัพท์มากยิ่งขึ้น องค์ประกอบที่มีความจำเป็นในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษา คือ

1) ตัวแบบ ครูผู้สอน และบุคคลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูคนอื่นๆ นักการภารโรง แม่ครัว ฯลฯ จะต้องพูดภาษาไทยเพียงภาษาเดียวเท่านั้น เพื่อเป็นตัวอย่างให้เด็กเกิดการเลียนแบบ นอกจากนี้นักเรียนรุ่นพี่ต้องเป็นตัวอย่างในการพูดภาษาไทยเช่นเดียวกับครูด้วย เพราะนอกจากเด็กจะลอกเลียนแบบครูแล้ว ยังเลียนแบบบุคคลที่ใกล้ชิดอีกด้วย

2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูจะต้องจัดให้เด็กได้เลียนแบบการร้องเพลง การแสดงท่าทางประกอบเพลง การแสดงบทบาทสมมติ รวมทั้งการเลียนแบบการพูดคำคล้องจอง การเล่านิทานประกอบหุ่นจะทำให้เด็กเกิดความเพลิดเพลินและเกิดการเลียนแบบการเรียนรู้ภาษาโดยไม่รู้ตัว

3) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ครูจัดให้เด็กมีกิจกรรมการเลียนแบบการพูดจากนักเรียนรู้่นพี่ เช่น การพูดหน้าเสาธง การพูดหน้าชั้นเรียน เลียนแบบเสียงร้องของสัตว์จากการสังเกตรูปภาพ

4) เลียนแบบการบอกชื่ออุปกรณ์ สิ่งของ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

5) เลียนแบบจากการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันระหว่างครูกับเด็ก เช่น ขณะรับประทานอาหารเช้า ให้เด็กได้หยิบจับสิ่งของที่นำมาประกอบอาหาร และบอกชื่อให้ถูกต้อง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เด็กสามารถเลียนแบบได้ดีจากการได้รับประสบการณ์ตรงและสถานการณ์ที่เด็กมีความคุ้นเคยในชีวิตประจำวันหรือในสิ่งแวดล้อมรอบๆตัวเด็ก ดังนั้นตัวแบบจะต้องเป็นตัวแบบที่เด็กเชื่อถือได้และพูดภาษาไทยเป็นภาษาแรกอย่างชัดเจน

2.10 การส่งเสริมการเรียนรู้ทางภาษา

การพัฒนาการเรียนรู้ทางด้านภาษาของนักเรียนประถมศึกษา จะพัฒนาได้รวดเร็วหรือไม่ ประการใดขึ้นอยู่กับวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถจัดกิจกรรม ได้ดังนี้

1) การพูดกับเด็ก พ่อ แม่ หรือครู และผู้ใกล้ชิด ควรชวนเด็กพูดคุยในเรื่องต่างๆ เช่น เรื่องที่โรงเรียน เรื่องที่บ้าน การไปเที่ยว การพบเพื่อนที่สนามเด็กเล่น

2) พูดคุยและอธิบายให้เด็กฟังทุกครั้งที่มีผู้ใหญ่ช่วยเด็ก และทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับเด็ก บอก รายละเอียดเมื่อทำกิจกรรมนั้นๆ เช่น ขณะแต่งตัวให้เด็ก เมื่อผู้ใหญ่ต้องการให้เด็กกระทำในสิ่งที่เด็กไม่ต้องการกระทำ จงอธิบายให้เหตุผลแก่เด็ก นี่เป็นวิธีหนึ่งที่สอนให้เด็กรู้จักใช้วาจาหรือภาษาที่มีเหตุและผลมากยิ่งขึ้น

3) ช่วยเด็กให้เตรียมพร้อมเพื่อการอ่าน เมื่อผู้ใหญ่อ่านนิทานให้เด็กฟัง ให้ใช้นิ้วชี้คำต่างๆ เพื่อให้เด็กเรียนรู้ว่ามีตัวหนังสือเป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์ของคำพูดที่เด็กได้ยินให้เด็กเข้าใจว่ามีสัญลักษณ์บางอย่างบนกระดาษแทนสิ่งของบางอย่าง และสัญลักษณ์นั้นๆมีลักษณะอย่างไร เขียนอย่างไร

4) การเล่นเกมกับภาพและคำต่างๆ เด็กรู้จักคำศัพท์และสามารถใช้คำพูดได้มากพอเด็กต้องการฝึกหัด ผู้ใหญ่จะช่วยให้เด็กเข้าใจภาษาเพิ่มขึ้นด้วยการพูดกับเด็ก ฟังเด็กพูด เล่นเกมกับเด็ก โดยใช้ภาพประกอบคำเด็กจะรู้สึกสนุกสนานและเข้าใจภาษาเพิ่มขึ้นเมื่อเด็กมีความเข้าใจสิ่งต่างๆ เพิ่มขึ้น ผู้ใหญ่ควรชักจูงให้เด็กรู้จักคู่มือหนังสือ แต่ไม่ต้องสอนให้เด็กอ่าน

5) นำภาพต่างๆ มาคิดไว้ในสมุดภาพ และเขียนชื่อกำกับภาพนั้น เพื่อให้เด็กคุ้นเคยกับคำต่างๆ และลักษณะของคำนั้นๆ เป็นอย่างดี

6) ให้เด็กฝึกหัดการใช้ภาษาเมื่อเล่นกับหุ่นมือ เด็กจะโต้ตอบและใช้คำพูดที่ได้ฟังจากหนังสือนิทานและจากโทรทัศน์ (ปริยา เกตทัต, 2531 : 285)

ในการฝึกหัดให้เด็กมีทักษะในการพูด มีผู้สรุปกลวิธีที่ช่วยให้เด็กมีทักษะในการพูดเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้ทางภาษา เช่น

ลิยามินา (Liyamina, 1960) ให้คำแนะนำไว้ 6 ประการ คือ

- 1) ให้เริ่มหัดพูดหัดฟังโดยเร็ว
- 2) บอกชื่อต่างๆ แก่เด็กและกระตุ้นให้เด็กกล่าวซ้ำและกล่าวตาม
- 3) กระตุ้นให้เด็กหัดใช้คำที่รู้จักแล้วบ่อยๆ
- 4) อย่างเร่งเด็กจนเกินไป ควรให้โอกาสและเวลาแก่เด็กได้หัดพูดในสิ่งที่ต้องการ
- 5) กระตุ้นให้ออกเสียงให้ชัดเจน
- 6) กระตุ้นให้ใช้คำศัพท์ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์

แลนเดรธ (Landreth, 1961) ได้แนะนำวิธีที่ช่วยในการพัฒนาภาษาของเด็กไว้ 6 วิธี เด็กได้ยึดเป็นตัวแบบในการพูดของเด็ก

- 1) กระตุ้นให้พ่อ แม่ มีการติดต่อกับลูก โดยใช้วิธีการแสดงออกด้วยวิธีต่างๆ
- 2) จัดหาประสบการณ์ต่างๆ ให้เด็ก เพื่อเด็กได้เก็บมาพูดมาเล่า
- 3) กระตุ้นให้เด็กรู้จักหัดฟัง
- 4) กระตุ้นให้เด็กใช้ภาษาพูดแทนการใช้ท่าทาง
- 5) ควรใช้คำที่มีความหมายถูกต้องแน่นอน

(ศรียา นิยมธรรม, 2519 : 62)

ในการเรียนรู้ภาษานั้นควรจัดให้เด็กได้มีส่วนร่วมในหลายๆ กิจกรรมโดยการทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้เด็กได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันแบ่งปันกันและควรควรมีเทคนิควิธีที่จะทำ ให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จะช่วยให้การเรียนรู้ภาษาของเด็กดีขึ้น

2.11 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษา

มีงานวิจัยหลายเรื่อง ที่ได้ศึกษาถึงการเรียนรู้ภาษาของนักเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย

อภิญา กังสนารักษ์ (2530 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพัฒนาการทางภาษาด้านจำนวนถ้อยคำและการใช้ประโยคในการสื่อสารของเด็กก่อนวัยเรียนที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ของกรมประชาสงเคราะห์ ในครอบครัวปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอนุบาลอายุ 3-6 ปี ที่อยู่ในสถานสงเคราะห์กรมประชาสงเคราะห์ 4 แห่ง ในจังหวัดปทุมธานี จังหวัดนนทบุรีและกรุงเทพมหานคร และเด็กอนุบาลที่อยู่ในครอบครัวปกติ จังหวัดปทุมธานีจำนวน 160 คน ผลจากการศึกษาพบว่า เด็กอนุบาลที่อยู่ในครอบครัวปกติมีพัฒนาการทางภาษาด้านจำนวนถ้อยคำและการใช้ประโยคสื่อสารสูงกว่าเด็กที่อยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กที่มีอายุสูงกว่ามีพัฒนาการด้านภาษาสูงกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า เด็กหญิงและเด็กชายมีพัฒนาการด้านจำนวนถ้อยคำไม่แตกต่างกัน และพัฒนาการด้านจำนวนถ้อยคำมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพัฒนาการทางภาษาด้านการใช้ประโยค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05

กัญญา ศิลารังษี (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการใช้ “วิธีเจียบ” ในการสอนคำศัพท์ภาษาไทยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ ของนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มทดลอง คือนักเรียนโรงเรียนบ้านแม่ส้าน และกลุ่มควบคุมนักเรียนโรงเรียนบ้านกลาง โดยใช้แผนการสอนวิธีเจียบ และแผนการสอนปกติ ผลจากการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาไทยของกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้แผนการสอนวิธีเจียบสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนโดยใช้แผนการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วราภรณ์ วีรศักดิ์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์การอ่านของนักเรียนที่ใช้บัตรภาพและแผนภาพ เป็นสื่อ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหัวบึงทุ่ง จังหวัดนครพนม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนหัวบึงทุ่ง จังหวัดนครพนม จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่มๆ ละ 30 คน ซึ่งมีความสามารถทางภาษาใกล้เคียงกัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1. โดยใช้แบบทดสอบวัดปัญญญา 2. กลุ่มหนึ่งเรียนโดยใช้บัตรภาพและอีกกลุ่มหนึ่งเรียนโดยใช้แผนภาพ เป็นสื่อ ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ในการอ่านหลังเรียนระหว่างกลุ่มที่เรียนโดยใช้บัตรภาพและกลุ่มที่เรียนโดยใช้แผนภาพเป็นสื่อไม่แตกต่างกันที่ระดับ .05

วรรณศักดิ์ แสงเสงี่ยม (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการสอนภาษาไทยของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดยะลา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ครูผู้สอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดยะลา ในปีการศึกษา 2539

จำนวน 158 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วน ประมาณค่าชนิด 5 มาตรา ผลการวิจัยพบว่า 1. ครูผู้สอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดยะลา มีปัญหาการสอนอยู่ในระดับปานกลาง 2. ครูผู้สอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความแตกต่างกันในด้านประสบการณ์การสอนและด้านการอบรมการสอนภาษาไทยชุดพื้นฐานภาษา มีปัญหาในการสอนไม่แตกต่างกัน 3. ครูผู้สอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาเอกต่างกัน มีปัญหาการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรสิริ วรวรรณ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการอ่านออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนระดับ 1 และ 2 โครงการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยแก่เด็กไทยในสหรัฐอเมริกา กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับ 1 และ 2 โครงการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยแก่เด็กไทยในสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ปัญหาการอ่านออกเสียง ภาษาไทยของนักเรียนที่พบมากที่สุด ได้แก่ การออกเสียง พยัญชนะต้น คิดเป็นร้อยละ 23.11 รองลงมาได้แก่ การอ่าน พยัญชนะต้น คิดเป็นร้อยละ 18.49 และน้อยที่สุดได้แก่ การอ่านสะกดวรรณยุกต์ การอ่านสะกด เพิ่มพยัญชนะต้น การอ่านสะกดข้ามพยัญชนะต้น และการอ่านสะกดข้ามตัวสะกดคิดเป็นร้อยละ 0.02 สาเหตุที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการเรียนรู้อ่านสองภาษาของนักเรียน พบว่า ปัญหาการอ่านออกเสียง ภาษาไทยของนักเรียนมีสาเหตุจากการแทรกแซงของภาษาที่หนึ่งด้านการออกเสียง ไวยากรณ์ คำศัพท์ และการสะกดคำ

สำหรับงานวิจัยต่างประเทศ มีการศึกษาถึงการเรียนรู้ภาษาของนักเรียนประถมศึกษาในต่างประเทศ

เพทที และเจนเซน (Petty and Jensen, 1980 : 12-72) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางภาษา กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กช่วงอายุ 2-5 ปี ผลจากการศึกษา พบว่า พัฒนาการทางภาษาในช่วงก่อนวัยเรียน (2-5 ปี) ส่วนใหญ่พัฒนาการจะขึ้นอยู่กับการเล่นแบบสิ่งแวดล้อม หากได้รับประสบการณ์ที่เคียดขาดการตอบสนองมาก่อนก็จะเป็นผลให้พัฒนาการทางภาษาช้าลง สิ่งแวดล้อมของครอบครัวมีความสำคัญมากกับความพร้อมของเด็ก ส่วนระดับการศึกษาและระดับสังคม เศรษฐกิจ จะทำให้จำนวนคำต่างกัน แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่ยากจนจะมีคำศัพท์น้อย แต่ขึ้นกับว่าเด็กได้รับประสบการณ์และโอกาสในการใช้ภาษาอย่างไร หากเด็กได้รับประสบการณ์และมีโอกาสใช้ภาษามาก ก็จะมีคำศัพท์มากกว่าเด็กที่มีประสบการณ์และโอกาสใช้ภาษาน้อย

สติเวนส์ (Stevens, 1980 : 365) ได้ศึกษาความเข้าใจในการอ่านจากการอ่านเรื่องที่สนใจ ของนักเรียนที่มีความสามารถสูง ที่มีคะแนนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 83 ขึ้นไป กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในเกรด 5 และ 6 โดยได้สำรวจความสนใจในการอ่านจากรายการ 25 เรื่อง ซึ่งระดับ

ความสนใจตั้งแต่ 1-7 เลือกเรื่องที่น่าสนใจเป็นองค์ประกอบให้อ่านแล้ว ทดสอบความเข้าใจในการอ่าน พบว่าเรื่องที่น่าสนใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่มีผลทำให้นักเรียนอ่านได้ง่าย และสะดวกต่อการทำความเข้าใจในเรื่องที่อ่านนอกจากนี้ยังพบว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศเกี่ยวกับความเข้าใจในการอ่าน

จากผลงานการวิจัยที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ภาษาของเด็กนั้นจะขึ้นอยู่กับ การปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นประการสำคัญ

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความสามารถในวิชาใดวิชาหนึ่ง ซึ่งได้จากคะแนนของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ โดยทำการทดสอบหลังจากการเรียนการสอนสิ้นสุดลงแล้ว

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษา มีผลงานวิจัยสนับสนุนในประเทศ ดังนี้

พิมพ์พา วิทโยพารโกวิท (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยแตกต่างกันที่เรียนโดยการสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาทผสมผสานการอธิบายโดยตรง กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุขสวัสดิ์ อ. พระประแดง จ. สมุทรปราการ จำนวน 60 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน แต่ละกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยสูง 10 คน ปานกลาง 10 คน และต่ำ 10 คน ทั้ง 2 กลุ่ม ได้รับการสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาทผสมผสานการอธิบายโดยตรง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า 1. หลังการทดลอง คะแนนความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทยของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยต่ำ และปานกลาง เพิ่มขึ้นไม่แตกต่าง 2. หลังการทดลอง คะแนนความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทยของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยสูงเพิ่มขึ้นมากกว่าคะแนนของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยต่ำที่เพิ่มขึ้น 3. หลังการทดลอง คะแนนความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทยของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยสูง ปานกลาง เพิ่มขึ้นไม่แตกต่าง

พรรณณรัตน์ ละอองผล (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาผลสัมฤทธิ์การอ่าน-เขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธี C(2)QU โรงเรียนไทยนิคมสงเคราะห์ กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 60 คน โรงเรียนไทยนิคมสงเคราะห์ ปีการศึกษา 2543 ที่แบ่งตามระดับความสามารถทางภาษาเป็นกลุ่มสูง กลุ่มกลาง กลุ่มต่ำ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านและเขียนก่อนและหลังเรียนผลการวิจัยพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มสูง กลุ่มกลาง และกลุ่มต่ำ ที่เรียนโดยใช้กลวิธี C(2)QU แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน คะแนนผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนของนักเรียนกลุ่มสูง และกลุ่มต่ำไม่มีความสัมพันธ์กัน แต่คะแนนของกลุ่มกลางมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สำหรับงานวิจัยต่างประเทศ มีการศึกษาถึงระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนประถมศึกษาในต่างประเทศ

การ์ราเกอร์ (Karraker, 1986 : 11-14) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนจากการทดสอบและการเฉลยแบบทดสอบ กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่เรียนจิตวิทยาจำนวน 72 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับกลุ่มที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ทำการทดลองโดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มที่ได้รับการทดสอบย่อยพร้อมทั้งมีการเฉลยคำตอบที่ถูกต้องทันที กลุ่มที่ได้รับการทดสอบย่อยแต่ไม่มีการเฉลยคำตอบและกลุ่มที่ไม่ได้รับการทดสอบย่อยเลย ผลจากการศึกษาพบว่า กลุ่มที่ได้รับการทดสอบย่อยแล้วมีการเฉลยคำตอบที่ถูกต้องทันทีได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่มีการทดสอบย่อยแล้วไม่มีการเฉลยคำตอบ และกลุ่มที่ไม่มีการทดสอบย่อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนในด้านความผิดพลาดในการตอบพบว่า กลุ่มที่มีการทดสอบย่อย แต่ไม่มีการเฉลยคำตอบมีความผิดพลาดมากกว่ากลุ่มที่มีการทดสอบย่อยพร้อมทั้งมีการเฉลยคำตอบที่ถูกต้องทันที อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กลุ่มที่มีการสอบย่อยแล้วเฉลยคำตอบทันทีกับกลุ่มที่ไม่มีการทดสอบย่อยมีความผิดพลาดในการตอบไม่แตกต่างกัน และกลุ่มที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมีความผิดพลาดในการตอบมากกว่ากลุ่มที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลงานการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน ควรจะให้เทคนิควิธีการเรียนการสอนที่แตกต่างกันไปด้วย เนื่องจากเด็กแต่ละคนจะมีความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนั้นครูควรสอนเทคนิคต่างๆหลายๆ วิธี เพื่อให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคนอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจ และจัดให้ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัวแปรอิสระตัวหนึ่งที่จะทำการวิจัยในครั้งนี้

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษาของนักเรียนสองภาษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

4.1 ความหมายของภาษาที่สอง

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2533 : 18) ได้กล่าวไว้ว่า ภาษาที่มนุษย์ใช้เป็นครั้งแรกในชีวิต หลังจากได้รับการฝึกฝนจากพ่อแม่ของตน หรือบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด จนมีความสามารถสื่อความหมายได้ เรียกว่าภาษาแม่ (Mother tongue) หรือภาษาที่หนึ่ง ในบางชุมชนภาษาที่ใช้ในชุมชนมีมากกว่าหนึ่งภาษาขึ้นไป อาจเนื่องมาจากการย้ายภูมิลำเนาจากชุมชนอื่น หรือจากความจำเป็นทางการค้า การติดต่อทางสังคมและการเมือง ทำให้คนที่มาอยู่ใหม่จำเป็นต้องเรียนรู้ภาษาของชุมชนใหม่เพื่อสะดวกในการดำรงชีวิต .. หรืออาจมีความจำเป็นทางด้านกรนับถือศาสนา ในการปฏิบัติศาสนกิจตามศาสนบัญญัติตามลัทธิศาสนาต่างๆ เช่น ศาสนาอิสลาม จึงทำให้เกิดการเรียนสองภาษาในชุมชนนั้น

4.2 ภาษาศาสตร์สังคมกับวิทยาภาษาดั้น

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2533 : 9 - 10) นักภาษาศาสตร์สังคมบางคนจัดวิทยาภาษาดั้น (Dialectology) ไว้ในภาษาศาสตร์สังคม หรือ “ภาษากับสังคม” เพราะถือหลักที่ว่าภาษาดั้น (Regional Dialect) ก็คือ ภาษาย่อย (Dialect) ชนิดหนึ่ง และภาษาศาสตร์สังคมศึกษาภาษาย่อยทุกชนิดที่ต่างจากภาษาย่อยอื่นๆ โดยปัจจัยหนึ่งในหลายๆ ปัจจัย นอกจากนั้น เมื่อมองในวงกว้าง นักภาษาศาสตร์สังคมยังสนใจภาษาดั้นในฐานที่มีหน้าที่ในสังคมต่างจากภาษามาตรฐาน แต่อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาวิธีการศึกษาหรือการเน้นแล้ว วิทยาภาษาดั้นก็สมควรจะเป็นแขนงวิชาเฉพาะแขนงหนึ่งในภาษาศาสตร์ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่เฉพาะตัวและวิธีการเฉพาะซึ่งเกิดขึ้นและพัฒนามาเป็นระยะเวลาานามากก่อนที่ภาษาศาสตร์สังคมจะกำเนิดขึ้น

จุดสำคัญที่แยกวิทยาภาษาดั้นให้ต่างจากภาษาศาสตร์สังคมคือ วิทยาภาษาดั้นมุ่งศึกษาการกระจายของรูปภาษาที่ต่างกันในพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ซึ่งถิ่นที่อยู่อาศัยมีอิทธิพลทำให้ภาษาที่เขาพูดมีเอกลักษณ์ของตนเองวิธภาษาไทยดั้นที่สำคัญ คือ วิธภาษาดั้นที่จำแนกตามภาคต่างๆ ของประเทศไทย ซึ่งเรียกกันว่า ภาษาไทยดั้นเหนือ ภาษาไทยดั้นอีสาน ภาษาไทยดั้นใต้ และภาษาไทยดั้นกลาง เช่น ภาษาในอำเภอหนึ่ง ภาษาในจังหวัดหนึ่ง ภาษาในภูมิภาคหนึ่ง หรือภาษาในประเทศหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างกันในภาษาไทยดั้นภาคต่างๆ มีทั้งความแตกต่างด้านสำเนียง

ได้แก่ เสียงวรรณยุกต์ต่างกัน เช่น คำว่า ค้าขาย กรุงเทพออกเสียง ค้าขาย คนไทยมุสลิม ออกเสียง คากขาย การศึกษาจะเน้นพื้นที่เป็นหลัก และผลการวิเคราะห์มักเสนอเป็นแผนที่แสดงเส้นแบ่งเขตภาษา (Isogloss) แต่ภาษาศาสตร์สังคมสนใจภาษาถิ่นในแง่ผู้พูดถิ่นหรือพื้นที่ที่เป็นเพียงปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้พูดพูดภาษาอย่างที่เขาพูด การวิเคราะห์จะมุ่งไปที่การสุ่มตัวอย่างผู้พูด และผลการวิเคราะห์ไม่ได้เสนอในรูปของแผนที่

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ทั้ง 2 วิชาจะแยกเป็นแขนงที่แตกต่างกัน แต่ก็ให้ประโยชน์ซึ่งกันและกันมาก เพราะทั้ง 2 วิชามีสิ่งหนึ่งที่ร่วมกันคือความสนใจการแปรของภาษา วิทยาภาษาถิ่นจะสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ถ้านำตัวแปรทางสังคมอื่นๆ เข้ามาพิจารณาด้วย และเมื่อทำเช่นนั้นขอบเขตของวิทยาภาษาถิ่นก็จะเข้ามาเกี่ยวกับภาษาศาสตร์สังคมมากขึ้น

4.3 ความแตกต่างระหว่างภาษาไทยกับภาษามลายูท้องถิ่น

จากการที่ผู้วิจัยได้ไปสังเกตและสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยกับนักเรียนสองภาษา โดยได้เปรียบเทียบความแตกต่างของภาษาไทยและภาษามลายูท้องถิ่นไว้ดังนี้

1) ตระกูลภาษา ภาษาไทยอยู่ในตระกูลไทย-จีน ส่วนภาษามลายูอยู่ในตระกูลแอสโตรนีเซียน (Austronesian)

2) ลักษณะของเสียงพยัญชนะสะกด ภาษามลายูถิ่นไม่มีเสียงตัวสะกดเลขจึงเพี้ยนกันระหว่างตัวสะกดในแม่กง กน กม กค กก กบ เช่น

2.1 แม่กง ร้องเพลง ออกเสียงเป็น ร้องเพลน

2.2 แม่กน เพื่อน ออกเสียงเป็น เฟื่อง

2.3 แม่กม กุ่มเด็ก ออกเสียงเป็น กุ่นเด็ก

2.4 แม่กค ขวด ออกเสียงเป็น ขวี๊ะ

2.5 แม่กก รัก ออกเสียงเป็น ระ

2.6 แม่กบ เขียบ ออกเสียงเป็น เข๊ะ

3) ความแตกต่างกันในเรื่องระบบเสียงและการออกเสียงเพี้ยนภาษามลายูถิ่นจะมีปัญหาในเสียงทศตือบ เช่น ตลาด ออกเสียงเป็น ตละ หรือ หยุค ออกเสียงเป็น หยุ อย่างนี้เป็นต้น

4) วิธีแก้เสียงเพี้ยน มีลำดับขั้นในการแก้เสียงเพี้ยนดังนี้

4.1 ให้ว่าตามครู ในคำที่เด็กออกเสียงไม่ชัด 2-3 ครั้ง

4.2 ให้ว่าตาม โดยเน้นให้ดูปากครู และให้ทำตามให้เหมือน

4.3 ให้พินคำเดิมที่เคยออกเสียงได้อยู่แล้ว โดยเทียบกับเสียงในคำใหม่

4.4 ให้แยกหน่วยเสียง โดยครุฑึงให้ออกว่าเสียงเพี้ยนที่ปรากฏเป็นเสียงเพี้ยนใน

เสียงส่วนไหน เสียงหน้า เสียงกลาง เสียงหลังหรือระดับเสียง หรือเพี้ยนทั้ง 4 ส่วน ก็ให้แก่นใน ส่วนนั้นๆ

4.5 เสียงวรรณยุกต์ให้แก้ที่หลัง

4.6 ให้แยกพยางค์ เมื่อพบคำที่มีหลายพยางค์

4.7 ให้เน้นความหมายของคำด้วย

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ของแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันและมีเอกลักษณ์ประจำของคนอยู่จึงทำให้ภาษาที่ใช้แตกต่างกันออกไปด้วย โดยเฉพาะภาษามลายูท้องถิ่นและภาษาไทยมีความแตกต่างกันมากจึงทำให้ชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่พูดออกเสียงภาษาไทยไม่ค่อยชัด

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับการฝึกออกเสียงภาษาไทยโดยจัดให้เป็นตัวแปรตามเพื่อที่จะวัดความสามารถในการออกเสียงภาษาไทยในทำการวิจัยในครั้งนี้

4.4 การเรียนรู้ทักษะทางภาษาของนักเรียนสองภาษา

ศูนย์พัฒนาการศึกษา ภาคศึกษา 2 (2506 : 13-15 อ้างถึงในเสริญ พิศาลวชิรินทร์, 2531: 14) ได้กล่าวถึงวิธีการเรียนรู้ภาษาของนักเรียนสองภาษาว่า ผู้เรียนจะต้องใช้ระบบเสียงและไวยากรณ์ของภาษาที่สอง โดยการเรียนรู้ทักษะการฟัง และพูด ก่อนที่จะเรียนอ่านและเขียน และใช้วิธีฝึกทั้งการเลียนแบบและฝึกด้วยตนเอง การที่ครูจะสอนภาษาที่สองให้กับเด็กนั้นควรดำเนินการตามลำดับขั้น คือ

- 1) สร้างความสนใจสิ่งที่สอนให้กับนักเรียน
- 2) ให้ตัวอย่างที่เหมาะสมกับสิ่งที่ครูสอน
- 3) ให้นักเรียนสรุปกฎเอง ซึ่งอาจใช้วิธีเลียนแบบ
- 4) ให้นักเรียนฝึกฝนให้มากที่สุด หากเป็นการออกเสียงอาจให้นักเรียนทั้งชั้นฝึก

พร้อมกัน แล้วจึงแบ่งเป็นกลุ่มย่อยหรือรายบุคคล

ให้นักเรียนใช้สิ่งที่เรียนมาแล้วสัมพันธ์กับประสบการณ์ใหม่ ซึ่งอาจทำได้โดยการฝึกเทียบแทน (Substitution) หรือแปรรูป (Conversion Type)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 32-38) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางภาษา เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้เข้าใจความหมายของคำและประโยค พูดและฟังภาษาไทยได้รวดเร็ว ออกเสียงได้ถูกต้องชัดเจน สำหรับกิจกรรมเพื่อเตรียมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้านภาษา มี 5 ด้าน คือ

- 1) ด้านการฟัง เป็นการฝึกให้ฟังเสียงที่คุ้นเคย ไม่คุ้นเคย ให้ฟังเทปและทายเสียงที่ได้ยิน
- 2) ด้านการพูด เป็นการฝึกใช้ปาก ลิ้น เลียนเสียงต่างๆ ทั้งที่คุ้นเคย และไม่คุ้นเคย
- 3) ด้านการอ่าน เป็นการฝึกใช้สายตา ปาก มือ โดยให้เด็กเล่นกับเส้นสี และการวาดภาพต่างๆ

4) ด้านการเขียน เป็นการฝึกใช้สายตา มือ นิ้ว ให้รู้จักเลือกภาพ และจำแนกภาพเหมือนและไม่เหมือน และลากเส้นที่เป็นส่วนประกอบของอักษร เป็นต้น

5) ด้านการคิด เป็นการฝึกใช้สมองและประสาท ฝึกประสาทสัมผัสและการรับรู้ การจัดประสบการณ์โดยเน้นทักษะดังกล่าว บุรินทร์ ทองแมน (2526 : 13) ได้กล่าวว่า ในการสอนภาษาไทยแก่เด็กที่มีปัญหาทางภาษานั้น การจัดประสบการณ์ทางภาษาให้กับเด็กเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ครูต้องจัดประสบการณ์ต่างๆ ที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก ช่วยให้เด็กได้เข้าใจความหมาย ในกรณีที่จำเป็นก็อาจแปลเป็นภาษาถิ่นเป็นครั้งคราวได้ กิจกรรมต่างๆ เช่น การใช้บทสนทนา เกม บทเพลง นิทาน จะช่วยให้การเรียนรู้ภาษาไทยของเด็กโดยเฉพาะ การฟัง พูด อ่าน และเขียน คี้อย่างขึ้น

4.5 หลักการสอนภาษาที่สอง

เขตการศึกษา 2 (เขตการศึกษา 2 ยะลา 2506 : 16-25) ได้กล่าวถึงวิธีสอนภาษาที่สองที่นิยมใช้และเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายว่ามีอยู่ 3 วิธี คือ

- 1) วิธีแปล - ไวยากรณ์
- 2) วิธีประสบการณ์ตรง
- 3) วิธีภาษาศาสตร์

1) วิธีสอนแบบแปล - ไวยากรณ์ วิธีสอนแบบนี้เป็นวิธีที่นักศึกษา ลาติน กรีก ฝรั่งเศส บาลีหรือสันสกฤต ใช้ในการเรียนภาษา วิธีการคือ เรียนภาษาที่สองโดยวิธีการท่องจำกฎเกณฑ์ต่างๆ การฝึกฝนคือ การแปลจากภาษาที่สองมาเป็นภาษาที่หนึ่ง ไม่มีการสอนพูดจะสอนแต่การออกเสียงเท่านั้น

2) วิธีสอนแบบประสบการณ์ตรง เป็นการสอนภาษาที่สองที่ไม่ใช้ภาษาของผู้เรียนเลยบางที่เรียกว่า วิธีตามธรรมชาติ (Natural Method) เพราะมีวิธีการเลียนแบบการเรียนภาษาของเด็กเล็กๆ ที่เริ่มหัดพูด วิธีสอนแบบประสบการณ์ตรงมีหลักการดังนี้

2.1 ให้ภาษาที่เรียนมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความคิดของผู้เรียน

2.2 ใช้ภาษาที่เรียนเท่านั้นในการสอน ครูไม่ใช้ภาษาของนักเรียนเข้าช่วยในการ

สอนเลย

2.3 ไม่ใช้การสอนโดยการแปลจากภาษาที่เรียนเป็นภาษาของนักเรียนหรือแปลจากภาษาของนักเรียนเป็นภาษาที่เรียน เพราะเห็นว่า ความหมายของคำ ประโยคและโครงสร้างของภาษาต่างกัน ถ้าใช้การแปลแล้วจะทำให้เกิดการสับสน ดังนั้นจึงจำเป็นในการสอนตามวิธีนี้คือ

2.3.1 สอนโดยใช้วัสดุอุปกรณ์เข้าช่วย เพื่อหลีกเลี่ยงการแปล

2.3.2 สอนสิ่งที่ไม่มีความหมาย (Abstract) โดยวิธีโยงความคิดให้สัมพันธ์กัน

(Association of Idea)

2.3.3 สอนไวยากรณ์โดยการยกตัวอย่างและแสดงสาธิต

วิธีสอนจะเริ่มด้วยการพูด ครูผู้สอนจะให้คำและประโยค และจะอธิบายความหมายโดยการใช้รูป ท่าทาง หรือการสาธิต นักเรียนฟัง และพยายามเลียนแบบครู นักเรียนได้รับการฝึกฝนปากเปล่าเพื่อให้มีทักษะในการฟังพูด จนกระทั่งเขาใช้ภาษาได้อย่างสะดวกสบายโดยไม่ต้องคิดเลข ผู้ที่ใช้วิธีนี้สอนภาษาที่สอง เชื่อว่าครูสอนอ่านและเขียนควรทำภายหลังจากที่นักเรียนมีทักษะทางการฟัง และการพูดแล้ว

3. วิธีสอนแบบภาษาศาสตร์ เป็นการสอนภาษาที่สองโดยยึดหลักการวิจัยภาษาของนักภาษาศาสตร์ มีหลักการสอนดังนี้

3.1 การสอนมุ่งให้เกิดทักษะ ฟัง และพูด เป็นสำคัญ ผู้เรียนต้องสามารถใช้ระบบเสียงของภาษาทั้งสองได้

3.2 เนื่องจากภาษาแต่ละภาษามีระบบเสียง ระบบคำ และระบบไวยากรณ์ต่างกัน ฉะนั้นหนังสือเรียนที่ใช้ในการเรียนภาษาที่สองจะต้องมีเนื้อหาที่ได้มาจากการเปรียบเทียบภาษาที่เรียนกับภาษาของผู้เรียนทั้งในเรื่อง เสียง ไวยากรณ์ และศัพท์

3.3 ผู้สอนอาจใช้ภาษาของผู้เรียนเข้าช่วยในการอธิบาย หรือทำความเข้าใจในเรื่องเสียงและโครงสร้างของประโยคได้ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจโดยรวดเร็ว และจะได้ใช้เวลาที่เหลือส่วนใหญ่มุ่งไปในการฝึกฝน

3.4 ผู้สอนจะประวิงการสอนอ่านและเขียนไว้ต่อเมื่อครูได้สอนและฝึกโครงสร้างต่างๆ ด้วยปากเปล่าจนกระทั่งนักเรียนมีความสามารถที่จะใช้ได้ดีแล้ว

3.5 เนื่องจากภาษาแต่ละภาษามีระบบเสียงและไวยากรณ์แตกต่างกันการเรียนระบบเสียงและไวยากรณ์ใช้วิธีแสดงหรืออธิบายให้เห็นความแตกต่างของเสียงหรือโครงสร้างจากภาษาที่เรียนกับภาษาของนักเรียน (Contrast in form and meaning) เมื่อนักเรียนเห็นความแตกต่างแล้วก็ทำการฝึกฝนโดยการเลียนเสียงของเจ้าของภาษา การฝึกฝนต้องทำโดยสม่ำเสมอและบ่อย

ครั้งที่สุด (Over Learning) โดยมีอุปกรณ์การสอนเข้าช่วย เช่น รูปแสดงอวัยวะและที่ทำให้เกิดของเสียง (Facial Diagrams) แผ่นเสียง เครื่องอัดเสียง เป็นต้น

วิธีสอนภาษาที่สองตามวิธีภาษาศาสตร์ กำหนดขั้นในการสอนไว้ 5 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 มุ่งความสนใจของผู้เรียนในสิ่งที่จะสอน (Attention pointer) ขึ้นเป็นจุดเริ่มแรกที่ครูจะบอกแก่ผู้เรียนว่าครูจะสอนอะไร

ขั้นที่ 2 ให้ตัวอย่างที่เหมาะสมกับสิ่งที่ครูสอน โดยครูพูดปากเปล่าหรือเขียนบนกระดานก็ได้ แต่ควรเน้นการฝึกการฟังมากกว่าการใช้สายตา

ขั้นที่ 3 เมื่อนักเรียนเข้าใจตัวอย่างแล้ว ให้นักเรียนสรุปกฎเกี่ยวกับเสียงหรือโครงสร้างที่เขาได้เรียนไปแล้วด้วยตนเอง .ครูคอยรับฟังและช่วยเพิ่มเติมถ้ายังไม่สมบูรณ์และถ้าเห็นว่านักเรียนยังไม่เข้าใจ ครูอาจจะกลับไปสอนในขั้นที่สองใหม่ได้

ขั้นที่ 4 เป็นขั้นฝึกฝน ครูควรให้นักเรียนมีโอกาสได้ฝึกฝนให้มากที่สุด ถ้าเป็นเรื่องการออกเสียง ครูอาจจะให้นักเรียนทั้งชั้นฝึกพร้อมกันก่อน แล้วจึงฝึกเป็นรายบุคคลเพราะการที่เรียนภาษาได้คตินั้น ต้องอาศัยการฝึกฝนเป็นสำคัญ

ขั้นที่ 5 เป็นขั้นฝึกฝนโดยครูจูงนักเรียนไปจากจุดที่เรียน แต่ยังคงฝึกเรื่องที่เรียนอยู่นั้นเอง โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้สิ่งที่เรียนมาแล้ว เช่น เสียงหรือโครงสร้าง โดยไม่คำนึงถึงสิ่งที่เพิ่งเรียนมา แต่กลับไปสนใจกับสิ่งที่ต้องการพูด วิธีนี้ครูอาจใช้รูปภาพ เช่น รูปคนกำลังพอร่า เมื่อครูได้สอนคำ “จะ” ในอนาคตเวลาไปแล้ว ครูชี้ภาพนักเรียนจะพูดว่า “เราจะพอร่าพอร่านี้” หรือครูอาจจะใช้วิธีการอื่นๆ ได้อีก เช่น

- วิธีสร้างสถานการณ์ขึ้นซึ่งทำให้นักเรียนต้องพูด
- วิธีฝึกฝนแบบเทียบแทน (Substitution)
- วิธีฝึกฝนแบบแปรรูป (Conversion Type)

หรือการฝึกแบบร้องเพลง สนทนา เป็นต้น การฝึกแบบนี้เรียกว่า การฝึกโครงสร้าง

(Pattern Practice)

จากหลักการสอนภาษาที่สองจะเห็นได้ว่า ใช้วิธีการฝึกเพื่อให้นักเรียนได้เกิดทักษะการเรียนรู้และมีความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ ดังนั้น การฝึกโดยวิธีการต่างๆ เช่น การใช้ตัวแบบจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ และมีความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ ได้ดีขึ้น

เกี่ยวกับการเรียนรู้การพูด ประกอบด้วย คำศัพท์ รวมทั้งความหมายและความเข้าใจ การรวมคำหรือการผูกประโยคและการออกเสียง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532: 21-23) ได้กล่าวถึงเทคนิคการสอนพูดให้ชัดของเด็กสองภาษาไว้ดังนี้

1) นำเสียงที่ต้องการจะฝึกมาแต่งเป็นคำประพันธ์ง่ายๆ ให้เด็กพูดเสียงนั้นพร้อมทำท่าทางและจังหวะ และมีสื่อประกอบ มีหลายวิธี คือ

1.1 พูดเสียงนั้นประกอบท่าทางและสื่อ โดยครูทำท่าทางชี้ที่ปาก เมื่อออกเสียง

“ปาก ปาก”

1.2 เพิ่มจังหวะ โดยปรบมือทุกเสียงที่พูด อาจให้ปรบจังหวะปกติ 2 ครั้ง และ

ปรบจังหวะเร็วหรือครึ่งจังหวะ 2 ครั้ง

1.3 เพิ่มเสียงแปลกๆ เช่น เสียง เฮ้ พร้อมกับยกมือขึ้น

1.4 เดินปรบมือ จัดเป็นแถว หรือเป็นวงกลม

2) ใช้เพลงและเกม

3) ให้เห็นตำแหน่งของลิ้นและริมฝีปาก โดยให้ดูกระจกเงาเพื่อแก้เสียงเพี้ยน

4) เป็นกลุ่มเล็กๆ หรือเป็นรายบุคคล

5) กระตุ้นให้เด็กได้ยินเสียงในระดับต่างๆ กัน

6) ใช้ฝึกคำเดี่ยวๆ ในกรณีที่เด็กพูดคำใดคำหนึ่งไม่ชัด

7) ใช้พจนานุกรมภาพ

นอกจากนี้ การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาของเด็กสองภาษายังขึ้นอยู่กับการจัดสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียนให้เหมาะสม โดยเฉพาะการสร้างบรรยากาศให้น่าเรียน ซึ่ง

จิตต์ โชติอุทัย (2535 : 53-54) ได้สรุปในการสร้างบรรยากาศห้องเรียนไว้ดังนี้

1) ความสนิทสนม วิธีการแสดงความสนิทสนม ได้แก่ การเรียกชื่อของเด็กให้ถูกต้อง

ด้วยน้ำเสียงที่ชัดเจน และแฝงไว้ด้วยความเมตตา สัมผัสตัวเด็กในโอกาสอันสมควรด้วยการลูบหัว ลูบหลัง จับมาคุย เรียกมาคุยด้วย

2) ความสนุกสนาน การจัดกิจกรรมให้เด็กเกิดความสนุก อาจมีกิจกรรมสุดขอดก่อน

เลิกเรียนทุกวัน จะช่วยแก้ปัญหาการขาดเรียนของเด็กได้

3) ความสะอาดสบาย จัดสภาพให้น่าอยู่มีเครื่องอำนวยความสะดวก มีอ่างล้างหน้า มี

น้ำดื่ม มีผ้าเช็ดมือ มีสบู่ แก้วน้ำ มีโต๊ะเก้าอี้ที่นั่งอย่างสบาย และฝึกให้เด็กรู้จักชื่อสิ่งของเครื่องใช้เหล่านั้น ไปด้วยขณะที่เด็กนำมาใช้

4) ความสำเร็จ ครูต้องทำให้เด็กพบกับความสำเร็จในการเรียนเสมอๆ หรืออาจใช้โดยวิธี

การเสริมแรง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กประถมควรมีสื่อการเรียนการสอน ที่ดึงดูดความสนใจของเด็กอีกทั้งยังต้องอาศัยเทคนิควิธีสอนของครูผสมผสานกันหลายๆ วิธี เพราะเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและมีความสุขในการเรียนรู้

4.7 วิธีสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองที่พัฒนาขึ้นมาใช้ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ

4.7.1 การสอนด้วยวิธีรับภาษา เป็นวิธีสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองแก่นักเรียนประถมศึกษาที่มีปัญหาทางภาษาของกองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เริ่มใช้เมื่อ พ.ศ. 2529 จนถึงปัจจุบัน

4.7.2 การสอนด้วยวิธีมุ่งประสบการณ์ทางภาษา เริ่มมีใช้ พ.ศ. 2527 เป็นวิธีการสอนที่เน้นการพัฒนาภาษาในปริมาณที่เป็นไปตามการรับรู้โดยธรรมชาติเป็นทักษะสัมพันธ์และกระบวนการอ่านช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ คือ สามารถแปลความ ตีความและขยายความของเรื่องที่อ่านได้ วิธีนี้นำมาใช้สอนผู้เริ่มเรียนภาษาที่สองได้โดยตัดการอ่านหนังสือออกไป ใช้การฟังหรืออ่านภาพแทน ตัดการเขียนออกไปโดยใช้การพูดและเขียนภาพแทน

4.7.3 การสอนด้วยวิธีศัพท์สัมพันธ์ หลักการสอนโดยดึงความรู้เก่าของผู้เรียนคือคำศัพท์ร่วมระหว่างภาษาไทยกับภาษามลายูออกมา ผู้สอนอธิบายให้รู้ถึงความหมาย ที่มาของศัพท์นั้นๆ แล้วนำไปฝึกการออกเสียงและพูดในรูปประโยคต่อไป

4.7.4 การสอนด้วยวิธีพิเศษ ใช้วิธีตรงเป็นหลัก วิธีภาษาศาสตร์หรือวิธีแนวโครงสร้างเป็นส่วนประกอบ เน้นการฝึก (Drill) ในรูปแบบต่างๆ ยึดหลักการสอนคล้ายแบบฟัง-พูดในการเร้า การตอบสนอง และการเสริมแรง

4.7.5 การสอนด้วยวิธีบูรณาการ เป็นการนำเอาส่วนดีของวิธีการสอนอื่นๆ มาใช้ตามสภาพ และความจำเป็นในการเรียนการสอนอย่างผสมผสาน เช่น ใช้วิธีสอนแบบตรงเป็นหลักในการสอนคำใหม่ ใช้วิธีภาษาศาสตร์ในการฝึก ใช้วิธีฟัง-พูดในเรื่องการเร้าการตอบสนอง ใช้วิธีการวัดผลในระหว่างสอนและหลังสอน สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภาษาไทย จัดกิจกรรมสนุกสนาน โดยนำเอาศิลปะพื้นเมืองมาประยุกต์ใช้เป็นภาษาไทย

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ไม่มีวิธีสอนใดที่จะสอนได้ดีที่สุดแต่วิธีสอนที่ดีที่สุดคือครูจะต้องสอน โดยใช้เทคนิควิธีหลายๆ วิธีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลและความสนใจของเด็กด้วย

4.8 ข้อเสนอเกี่ยวกับการสอนภาษาแม่

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธ์ (2533 : 189191) เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าในการสอนภาษาแม่ นั้นถึงแม้จะยึดหลักหรือแนวทางอย่างเดียวกัน แต่รายละเอียดในการจัดหลักสูตรย่อมต้องต่างกัน ทั้งนี้เพราะภูมิหลังของผู้เรียนและเป้าหมายที่ตั้งไว้ต่างกัน

ในการสอนภาษาแม่ นั้นเท่าที่สังเกตเห็นหลักสูตรต่างๆ ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยมักเน้นความถูกต้องทางไวยากรณ์เป็นอันดับแรก ในบางระดับมีการเน้นความแตกต่างทางวงลีลา (Stylistic Differences) ในการเขียนและมีน้อยที่เน้นทำเนียบภาษาที่ใช้ตามหน้าที่หรือภาษาเฉพาะกิจต่างๆ เพราะถือว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เอง แต่ที่เป็นข้อที่น่าสังเกตมากที่สุดคือ การสอนภาษาแม่ มักมองข้ามเรื่องภาษาย่อย โดยถือว่าภาษามาตรฐานเท่านั้นที่ควรสอน ภาษาย่อยอื่นๆ ที่ไม่มาตรฐานไม่ควรนำมากล่าวถึงและถือว่าไม่เป็นที่ยอมรับ แนวทางหนึ่งในการสอนภาษาคือ ให้มีภาวะสองภาษาย่อย (Bidialectalism) วิธีนี้คือ ปล่อยให้ นักเรียนพูดภาษาไม่มาตรฐานของเขาที่บ้านกับเพื่อนและนอกห้องเรียน และให้ใช้ภาษามาตรฐานเป็นภาษาในห้องเรียน และภาษาสำหรับเขียน ทั้งสองภาษาย่อยคือภาษามาตรฐานและไม่มาตรฐาน จะถูกถือว่าเป็น 2 ภาษาที่มีความแตกต่างกัน แต่ไม่มีอะไรด้อยกว่าอะไร ผู้ใช้ทั้ง 2 ภาษาย่อยจะสลับภาษาตามสถานการณ์ วิธีการพบกันครึ่งทางเช่นนี้ ดูเป็นวิธีที่ดี โดยเฉพาะในสังคมไทย ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญและหน้าที่ของทั้ง 2 ภาษาย่อยและการแยกให้ต่างเช่นนี้จะทำให้การแทรกแซงในเรื่องการออกเสียงน้อยลง เช่น นักเรียนที่คิดสำเนียงสุพรรณก็ไม่ต้องพยายามลบสำเนียงนั้นทิ้ง ยังคงใช้พูดกับคนในท้องถิ่นและญาติพี่น้องของเขา ส่วนวิชาภาษามาตรฐานที่เขาต้องเรียนนั้นถือเป็นสิ่งใหม่ซึ่งมีลักษณะต่างจากสำเนียงสุพรรณ เมื่อสลับภาษาเขาจะคิดภาษาของเขาเล็กน้อยลง

ภาษาศาสตร์สังคมเป็นศาสตร์ที่นำแนวทางใหม่มาสู่การเรียนการสอนภาษา ด้วยแนวคิดหลักที่ว่าภาษามีการแปร มีความหลากหลาย ไม่มีภาษาย่อยของผู้ใดหรือวิชาใดถูกต้องที่สุด ความแตกต่างของภาษาถูกกำหนดโดยปัจจัยทางสังคมของผู้พูดและสถานการณ์ ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการใช้ภาษา ความแตกต่างนี้เป็นเรื่องปรกติวิสัย วัตตวิสัย และเป็นสากลแต่มนุษย์ไปกำหนดหรือตีค่าเองว่าภาษาแบบใดเร็วหรือดี มาตรฐานหรือไม่มาตรฐาน รูปแบบใดผิด รูปแบบใดถูก ครูผู้สอนภาษาจึงควรตระหนักถึงความจริงของภาษาดังกล่าวและใช้ประโยชน์จากสิ่งนี้เพื่อทำให้การสอนภาษาไม่ว่าจะเป็นภาษาแม่หรือภาษาต่างประเทศบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพในสังคม

4.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษาของนักเรียนสองภาษา

อิทธิพลของตัวแบบที่มีต่อการเรียนรู้ภาษา โดยเฉพาะการศึกษาการเรียนรู้ของนักเรียนที่พูดสองภาษาในประเทศมีงานวิจัยหลายเรื่อง ที่ได้ศึกษามีดังนี้

อรรถ พลอยระหาร (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการสอนอ่านโดยวิธีธรรมชาติที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พูดสองภาษากลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พูดสองภาษา โรงเรียนบ้านหลักเขต อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 60 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม โดยการจับคู่คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มทักษะภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2534 เลือกห้องเรียนโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เพื่อทดลองสอนอ่านภาษาไทย โดยวิธีธรรมชาติและตามคู่มือครูของกระทรวงศึกษาธิการตามแผนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลจากการศึกษาพบว่า ความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พูดสองภาษาที่ได้รับการสอนอ่านโดยวิธีธรรมชาติสูงกว่า ความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พูดสองภาษาที่ได้รับการสอนอ่านตามคู่มือครูของกระทรวงศึกษาธิการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดวงคิด วงศ์ภักดิ์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนสันติคีรี จำนวน 40 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กิ่งอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และมีผลการเรียนอยู่ในระดับ เก่ง ปานกลาง และอ่อน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1. ชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง 2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความสำคัญ 3. แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดฝึก ทักษะการอ่านจับใจความสำคัญผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยของการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศิริลักษณ์ สกลวิทย์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแบบฝึกการออกเสียงและการเขียนคำที่สะกดด้วยแม่กด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539 จำนวน 30 คน จากโรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว และโรงเรียนบ้านห้วยไผ่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1. แบบฝึกภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จำนวน 15 แบบฝึก 2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการออกเสียงและการเขียนคำที่มีตัวสะกดในมาตราแม่กด จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ แบบทดสอบสำหรับการ

ออกเสียงแบบทดสอบสำหรับการเขียนและแบบทดสอบสำหรับการออกเสียงและการเขียน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการออกเสียงและการเขียนคำที่สะกดด้วยแม่กคของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สำหรับงานวิจัยต่างประเทศ มีการศึกษาถึงอิทธิพลของตัวแบบที่มีต่อการเรียนรู้ภาษาโดยเฉพาะการศึกษาการเรียนรู้ของนักเรียนที่พูดสองภาษา ที่ได้ศึกษามีดังนี้

เลซา (Laosa, 1975 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้ภาษาของเด็กที่พูดสองภาษาที่มาจากสิ่งแวดล้อมทางสังคมต่างกัน 3 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนเกรด 1, 2, 3, จำนวน 295 คน แบ่งนักเรียนตามสิ่งแวดล้อมทางสังคม 3 กลุ่ม คือ นักเรียนกลุ่มที่มีเชื้อชาติเม็กซิกันจำนวน 100 คน นักเรียนที่มีเชื้อชาติคิวบาอเมริกันจำนวน 100 คน และนักเรียนเชื้อชาติเปอร์โตริกันจำนวน 95 คน รวมทั้งผู้ใหญ่ในครอบครัวของเด็ก โดยใช้การสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่าการใช้ภาษาของแต่ละสังคมย่อย 3 กลุ่มนี้ มีผลต่อภาษาอังกฤษมาก ทำให้เรียนรู้ภาษาอังกฤษได้ช้าลงโดยเฉพาะกลุ่มเม็กซิกันอเมริกันเกิดการแทนที่ภาษาแม่มากที่สุดคือภาษาแม่เดิมส่งผลทางลบต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษจากการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าภาษาแม่ตามรบกวนการเรียนรู้ภาษาที่สอง

แมดริด และการ์เซีย (Madrid and Garcia, 1981 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้แบบของการปฏิเสธรในภาษาอังกฤษ โดยศึกษากับเด็กที่พูดสองภาษาและเด็กที่พูดภาษาเดียว ที่มีอายุ 3-6 ปี เด็กที่พูดสองภาษาพูดภาษาสเปนเป็นภาษาแม่และพูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง ส่วนเด็กที่พูดภาษาเดียวพูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ ใช้กลุ่มตัวอย่าง 80 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มที่พูดภาษาอังกฤษภาษาเดียว 40 คน และกลุ่มที่พูดสองภาษา 40 คน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่พูดภาษาเดียวใช้แบบของการปฏิเสธรได้ถูกต้องกว่ากลุ่มนักเรียนที่พูดสองภาษา จากผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่านักเรียนที่พูดภาษาเดียวเรียนรู้ได้ดีกว่านักเรียนที่พูดสองภาษา

จากผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่านักเรียนสองภาษามีปัญหาในการใช้ภาษาที่สองไม่ว่าจะเป็นเด็กที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองหรือเด็กที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง ดังเช่นเด็กสองภาษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีปัญหาในการใช้ภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาที่สองทำให้การเรียนในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อีกทั้งระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาไม่ดีนักเพราะในการเล่าเรียนต้องใช้การอ่านเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับเด็กสองภาษาให้มากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนสองภาษาที่ได้รับการสอนโดยใช้ตัวแบบครูกับตัวแบบวีดิทัศน์
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนสองภาษาที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูง ปานกลาง และต่ำ
3. เพื่อศึกษากิริยาร่วมระหว่างชนิดของตัวแบบกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยที่ส่งผลต่อความสามารถในการออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนสองภาษา

สมมติฐานของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้

1. นักเรียนสองภาษาที่ได้รับการสอนโดยใช้ตัวแบบครูและตัวแบบวีดิทัศน์ จะมีความสามารถในการออกเสียงภาษาไทยแตกต่างกัน
2. นักเรียนสองภาษาที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยต่างกัน จะมีความสามารถในการออกเสียงภาษาไทยแตกต่างกัน
3. มีกิริยาร่วมระหว่างชนิดของตัวแบบกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยที่ส่งผลต่อความสามารถในการออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนสองภาษา

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีมีความสำคัญและประโยชน์ในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ด้านความรู้

- 1.1 ทำให้ทราบว่าการสอนโดยใช้ตัวแบบครู และการสอนโดยใช้ตัวแบบวีดิทัศน์ การสอนโดยใช้ตัวแบบชนิดใดที่ทำให้ให้นักเรียนสองภาษามีความสามารถในการออกเสียงภาษาไทยได้ถูกต้องชัดเจนกว่ากัน
- 1.2 ทำให้ทราบว่านักเรียนสองภาษาที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูง ปานกลาง และต่ำ กลุ่มใดจะมีความสามารถในการออกเสียงภาษาไทยได้ถูกต้องชัดเจนกว่ากัน
- 1.3 ทำให้ทราบว่าชนิดของตัวแบบและระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยจะมีกิริยาร่วมที่ส่งผลต่อความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนสองภาษาหรือไม่

2. ด้านการนำไปใช้

2.1 เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา สามารถเลือกวิธีสอนโดยใช้ตัวแบบที่เหมาะสมเพื่อจะนำไปใช้ในการฝึกความสามารถในการออกเสียงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อนำไปแก้ปัญหาในการออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนสองภาษาต่อไป

2.3 เป็นแนวทางสำหรับครูที่จะนำวิธีสอนโดยใช้ตัวแบบไปใช้ในระดับชั้นอื่นๆ ต่อไป เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสองภาษา

2.4 เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติม สำหรับผู้ที่สนใจต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การกำหนดขอบเขตในการวิจัยเป็นการกำหนดประเด็นต่างๆที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ประชากร

ประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา เขตการศึกษา 2 ที่ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นเป็นภาษาแม่และใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองในชีวิตประจำวัน ซึ่งประกอบด้วย 4 จังหวัด คือ จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล

2. กลุ่มตัวอย่าง

เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนร้วดะวัน และโรงเรียนจือนือแร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นเป็นภาษาแม่และใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองในชีวิตประจำวัน จำนวน 60 คน

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

คัดเลือกคำจากบัญชีคำในระดับประถมศึกษาของนักเรียนสองภาษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประมาณ 900 - 1,200 คำ โดยคัดเลือกเฉพาะคำที่มีปัญหาการออกเสียงและคำที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวันจำนวน 50 คำ แยกตามมาตราการสะกดได้ดังนี้

2. ด้านการนำไปใช้

2.1 เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา สามารถเลือกวิธีสอนโดยใช้ตัวแบบที่เหมาะสมเพื่อจะนำไปใช้ในการฝึกความสามารถในการออกเสียงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อนำไปแก้ปัญหาในการออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนสองภาษาต่อไป

2.3 เป็นแนวทางสำหรับครูที่จะนำวิธีสอนโดยใช้ตัวแบบไปใช้ในระดับชั้นอื่นๆ ต่อไป เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสองภาษา

2.4 เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติม สำหรับผู้ที่สนใจต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การกำหนดขอบเขตในการวิจัยเป็นการกำหนดประเด็นต่างๆที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ประชากร

ประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา เขตการศึกษา 2 ที่ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นเป็นภาษาแม่และใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองในชีวิตประจำวัน ซึ่งประกอบด้วย 4 จังหวัด คือ จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล

2. กลุ่มตัวอย่าง

เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนร้วดะวัน และโรงเรียนจือนือแร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นเป็นภาษาแม่และใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองในชีวิตประจำวัน จำนวน 60 คน

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

คัดเลือกคำจากบัญชีคำในระดับประถมศึกษาของนักเรียนสองภาษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประมาณ 900 - 1,200 คำ โดยคัดเลือกเอาเฉพาะคำที่มีปัญหาการออกเสียงและคำที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวันจำนวน 50 คำ แยกตามมาตรการสะกดได้ดังนี้

- 3.1 คำที่ผสมอยู่ในมาตรามากกว่าหนึ่งมาตราคือ กางเกง กระโปรง กระเป๋่า เข็มขัด นักเรียน
โรงเรียน ไม้บรรทัด โทรทัศน์ แปรงสีฟัน เด็กหญิง เด็กชาย ฟุตบอล
- 3.2 มาตราแม่ ก.กา คือ ม้า ขวา ปลา
- 3.3 มาตราแม่ กก คือ เด็ก หก รัก นก ปาก
- 3.4 มาตราแม่ กค คือ แคน เป็ด เจ็ด ขวด พุด หยุค
- 3.5 มาตราแม่ กบ คือ เจ็บ เย็บ เล็บ
- 3.6 มาตราแม่ กง คือ แข็ง ร้อง เสียง สอง เพลง ฟัง อ่าง
- 3.7 มาตราแม่ กน คือ ฟัน เพื่อน สอน เรียน ดัน นอน กิน เขียน หิน บ้าน
- 3.8 มาตราแม่ กม คือ ผม สาม กลม อุ้ม

3 ตัวแปรที่ศึกษา

3.2 ตัวแปรอิสระ มี 2 ตัวแปร คือ

3.2.1 ชนิดของตัวแบบ (A) จำแนกเป็น 2 ชนิด คือ

3.2.1.1 ตัวแบบครู (a_1)

3.2.1.2 ตัวแบบวีดิทัศน์ (a_2)

3.2.2 ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย (G) จำแนกเป็น 3
ระดับ คือ

3.2.2.1 สูง (g_1)

3.2.2.2 ปานกลาง (g_2)

3.2.2.3 ต่ำ (g_3)

3.3 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการออกเสียงภาษาไทย

5. ข้อตกลงเบื้องต้นเพื่อควบคุมตัวแปร

แผนการสอนที่ใช้ตัวแบบครูและแผนการสอนที่ใช้ตัวแบบวีดิทัศน์ ผู้วิจัยได้กำหนด

คำศัพท์และเนื้อหา ให้มีความใกล้เคียงกันมากที่สุดเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์เฉพาะของการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

1. **ตัวแบบ** หมายถึง กลวิธีหรือเทคนิคการสอนที่ผู้สอนนำสิ่งเร้ามาแสดงให้นักเรียนได้รับรู้ เพื่อให้ นักเรียนกระทำตาม โดยสิ่งเร้าหรือตัวแบบในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ตัวแบบครูและตัวแบบ วิดีทัศน์ที่ออกเสียงภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง
2. **การเลียนแบบ** หมายถึง การฝึกรอกออกเสียงภาษาไทยของกลุ่มตัวอย่างตามพฤติกรรมการ ออกเสียงภาษาไทยเหมือนกับตัวแบบ
3. **ตัวแบบครู** หมายถึง ตัวแบบที่มีชีวิตซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้ครูผู้สอนเป็นผู้ออกเสียงและ นักเรียนออกเสียงตาม
4. **ตัวแบบวีดิทัศน์** หมายถึง ตัวแบบสัญลักษณ์ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้วีดิทัศน์เป็นเครื่องมือ โดยมีหุ่นตุ๊กตาเป็นตัวดำเนินเรื่องซึ่งสร้างตามแผนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
5. **การออกเสียง** หมายถึง การเปล่งเสียงตามตัวแบบอย่างถูกต้องชัดเจนตามหลักภาษาไทย มีจังหวะวรรคตอนเหมาะสมกับข้อความที่อ่านออกเสียง และให้มีระดับเสียงที่ดังพอสมควร
6. **ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย** หมายถึง คะแนนความสามารถของนักเรียน แต่ละคนในการเรียนรู้เรื่องการอ่านออกเสียง พยัญชนะ สระ ตัวสะกด คำพ้องเสียง และคำควบ กัด้า ซึ่งวัดได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
7. **นักเรียนสองภาษา** หมายถึง นักเรียนทั้งชายและหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา เขตการศึกษา 2 ที่ใช้ภาษามลายู ท้องถิ่นเป็นภาษาแม่และใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองในชีวิตประจำวัน
8. **แผนการสอนทางภาษา** หมายถึง หน่วยประสบการณ์ที่ประกอบด้วย จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อและการประเมินผล ที่สร้างขึ้นตามแผนการสอนวิชาภาษาไทย ชั้นประถม ศึกษาปีที่ 4 ของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ แล้วผนวกกับบัญชีคำที่เด็กใน 3 จังหวัดชาย แคนภาคใต้ยังออกเสียงไม่ถูกต้องมาประกอบการเขียนแผนการสอน
9. **ความสามารถในการออกเสียงภาษาไทย** หมายถึง ความสามารถในการออกเสียงภาษา ไทยได้ถูกต้องชัดเจนตามแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีการนำคำจำนวน 50 คำ ที่มีปัญหาการ ออกเสียงภาษาไทยมาเป็นแบบทดสอบวัดความสามารถในการออกเสียงตามภาพที่มองเห็นรวม จำนวนทั้งหมด 50 ข้อ